

LUNDS
UNIVERSITET

Dödligt skjutvapenvåld

En rättssociologisk studie om betydelsen av gärningspersonernas sociala kontext vid förståelsen av det dödliga skjutvapenvåldet

Sandra Andersson

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårtermin 2016

Examinator: Anna Sonander

Abstract

As a result of the increasing gang criminality, the lethal firearm violence has enhanced since the 1990's in Sweden which is a development that has in several ways resulted in a social problem. For example are the perpetrator and thereby gang members getting younger, the connection between gang and lethal firearm violence has eventuated in a lower number of solved cases, which is partly due to the illegal weapons that are used, and the authorities can't intervene to prevent the lethal firearm violence because of the gangs rebellious attitude. At the same time, there's a lack of analysis about the lethal firearm violence which means that there is a need to study this criminal behavior and why it is perpetrated. What's known about this violence is that it's often perpetrated in urban 15-areas (especially in the three cities Malmö, Göteborg and Stockholm). These areas are characterized by for example low education, unemployment, segregation and exclusion, which also are the features that symbolize the criminals of lethal firearm violence. Hereby, this study, in sociology of law, aims to seek how the social context that characterize the perpetrators can be used when understanding the lethal firearm violence, by using Pierre Bourdieu's theory of, among others, capital and Robert K. Merton's strain theory. Therefore, the question that this essay aims to answer is; *What significance can the social context of the perpetrators have when understanding the lethal firearm violence?* To answer this question, various literatures, governmental documents and official statistics from for example Brå and SCB has been used. When analyzing these data by using Bourdieu's and Merton's theories, this study has provided the result that there's stratification in the society where people are divided into different classes. The perpetrators of lethal firearm violence often lack capital (e.g. education, work and economy) which leads to that the goals in society can't be achieved through legitimate means. By the lack of capital, segregation and discrimination, the perpetrators are assigned to a lower social class. To accumulate capital, the gang criminality will therefore become a tempting way of achieving the goals through innovation. Even the fact that the authorities don't intervene, promote the perpetration of lethal firearm violence.

Key words: lethal firearm violence, gang, urban 15-areas, capital, stratification, class, strain, innovation, education, work, economy, Sweden

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Syfte och frågeställning	5
1.2 Avgränsningar	6
1.3 Centrala begrepp	7
1.4 Disposition.....	8
2. Teori	9
2.1 Klassificering genom sociala rum, fält och kapital	9
2.2 Mertons teori om strain	10
3. Metodbeskrivning.....	12
4. En beskrivning av det rättsliga läget	14
4.1 Den nationella regleringen av dödligt skjutvapenvåld.....	14
4.1.1 Mord och dråp	15
4.1.2 Vållande till annans död genom misshandel.....	16
4.1.3 Vapenbrott.....	17
4.2 Dödligt skjutvapenvåld i den internationella rätten.....	18
4.2.1 FN:s vapenprotokoll.....	18
4.2.2 EU:s nya direktiv ang. vapen	18
5. En kunskapsöversikt.....	19
5.1 Ökningen av det dödliga skjutvapenvåldet	19
5.2 En geografisk kartläggning	20
5.3 Vad som karaktäriserar gärningspersonerna.....	21
5.4 Utbildning, arbete och ekonomi	23
5.5 Gängkriminalitet som följd av sociala omständigheter.....	24
5.6 Tidigare forskning	25
6. Analys och diskussion.....	26
6.1 Gärningspersonernas kapitaltillgångar	26

6.2 Betydelsen av kapital och urban 15-områdena	29
6.3 Betydelsen av diskriminering och segregering	31
6.4 Gärningspersonernas involvering i gängkriminaliteten.....	32
6.5 Avsaknaden av ingripanden.....	34
6.6 Tillgången till skjutvapen	37
6.7 Ett växande problem	38
7. Slutsats	41
8. Referenslista	43
8.1 Elektroniska referenser.....	43
8.2 Tryckta referenser.....	44
8.3 Offentliga publikationer	47

1. Inledning

Massmedia har under 2010-talet rapporterat hur människor allt oftare avlossar skjutvapen i syfte att döda och i t.ex. SVT Nyheter uttrycktes i november 2015 oron över eskaleringen som, jämfört med Sveriges grannländer, skett i de svenska storstäderna (Malmö, Göteborg och Stockholm) gällande det gängrelaterade dödliga skjutvapenvåldet (Håkansson, Larsson & Sundin 2015). Samhällsproblematiken beträffande gatugängens ökade etablering i det svenska samhället upptog Svenska Dagbladet (SvD) under år 2011 i debattartikeln *Gatugängen är inget framtidsscenario, utan en realitet*, vilket är en utveckling som Brottsförebyggande Rådet (Brå 2002, s. 9) befarade redan år 2002. Detta har samtidigt medfört att färre fall av dödligt skjutvapenvåld uppkarats under 2000-talet (Granath 2011, s. 51). Dessutom framkommer i SVT Nyheter att en bakomliggande orsak till det gängrelaterade och dödliga skjutvapenvåldet kan grunda sig i samhällets präglning av social orättvisa där integrationspolitikens etablering misslyckats (Håkansson 2015). Det sociala utanförskapet har försämrats i storstäderna, vilket kan medföra social oro som kan innebära en negativ påverkan på människor (Hök och Sanandaji 2016). Social oro uppstår även när ingripanden inte kan göras p.g.a. den våldsamt, otillåtna påverkan och andra upprorsliknande oroligheter som görs mot t.ex. polismyndigheter. När polisen inte ingriper känner invånarna att det är de kriminella som styr, varvid förtroendet för och viljan att delta i det svenska rättssamhället minskas. (Ekström, Eriksson, Korsell & Vesterhav 2012, ss. 59-60, 73, 78; Nationella operativa avdelningen, Noa, 2015, ss. 14-15, 34) Samtidigt medför gärningspersonernas undkommande av straffansvar risken att andra kriminellt belastade imiterar beteendet, vilket kan leda till att attityden till mord blir mer accepterande (Ekström m.fl. 2012, s. 131). Härmed tydliggörs att brottet innehar rättssociologisk relevans då dödligt skjutvapenvåld påverkar rättsväsendet vilket leder till påverkan på samhället. När förtroendet till rättssamhället försämras och människors syn på kriminalitet (i detta fall i form av bl.a. mord) riskerar att bli accepterande, medför detta att förövandet av dödligt skjutvapenvåld främjas. Brottet utgör därför en rättssociologisk problematik, vilken måste åtgärdas innan samhällets normativa syn till både rätten och kriminalitet förändras. Däremot saknas analyser kring vilka bakomliggande orsaker som finns till dödligt skjutvapenvåld (Granath 2015, s. 29; Håkansson, Larsson & Sundin 2015), varvid det är betydelsefullt att undersöka vad som leder till förövandet.

1.1 Syfte och frågeställning

Dödligt skjutvapenvåld utgör en mindre brottskategori. Härmed finns behov av att studera brottet då det utgör ett aktuellt samhällsproblem. Studien syftar därför till att först definiera

det dödliga skjutvapenvåldet och ge en kartläggning av brottets utveckling för att därefter försöka förstå vilken betydelse gärningspersonernas sociala kontext kan ha när dödligt skjutvapenvåld ska förstås. Genom uppsatsen kan ev. framtida forskning kring det dödliga skjutvapenvåldet främjas, samtidigt som studien kan ligga till grund för forskning beträffande vilka åtgärder som bör vidtas för att reducera (eller t.o.m. förhindra) brottet. För att kunna uppfylla syftet och besvara frågeställningen appliceras Bourdieus teori om bl.a. kapital och Mertons strain-teori. Frågeställningen som ska besvaras är: *Vilken betydelse kan gärningspersonernas sociala kontext ha vid förståelsen av dödligt skjutvapenvåld?*

1.2 Avgränsningar

Den tid och det sidantal som fanns till mitt förfogande bidrog till att alla aspekter inte kunde medtas. Arbetet har därför begränsats genom formuleringen av en frågeställning som syftar till förståelse, där fokus har lagts på när brottet förövas med skjutvapen. Denna fokusering grundar sig i att det dödliga skjutvapenvåldet har ökat, men frågeställningen valdes även då studier kring gärningspersonerna behövs inför framtida studier av dödligt skjutvapenvåld. Ytterligare en avgränsning som gjorts genom frågeställningen är att jag har valt att försöka förstå brottet utifrån den sociala kontext som gärningspersonerna lever i. För att göra detta har jag valt att inneha ett makroperspektiv, då mitt fokus är på samhället och inte på de enskilda individerna. Vidare sker brottet vanligtvis inom sammanhang där det råder bekantskap mellan gärningsperson och offer samt vid gängkriminalitet, varvid dödligt våld som sker mellan *obekanta*¹ och *inom familjen*² exkluderas. Ytterligare anledning till exkluderingen är att dödligt våld som förövas i dessa miljöer har reducerats sedan 1990-talet samt att kvinnor och barn (under 15 år) inte längre utgör en lika stor offergrupp för dödligt våld. (Granath 2011, s. 46; Granath 2015, s. 21; Öberg 2015a, s. 8) Detta innebär att jag inte diskuterar barnadråp, trots inkluderingen i brottskategorin.

Ytterligare en avgränsning som gjorts är den geografiska begränsningen där fokus enbart lagts på dödligt skjutvapenvåld i Sverige. Denna begränsning beror bl.a. på att det ska bli lättare för läsaren att kunna relatera till och förstå det som framkommer i uppsatsen, men även p.g.a. att mängden forskning kring dödligt skjutvapenvåld i Sverige är ringa. Samtidigt finns ytterligare en geografisk avgränsning där främst fokus ligger på Malmö, Göteborg och Stockholm, vilket beror på att brottet är vanligast förekommande i dessa storstäder. Vidare har uppsatsen

¹ Tar sig uttryck i dödligt gatuvåld på allmän plats mellan yngre män som inte känner varandra eller när bråk urartar (Granath 2011, s. 23; Westfelt 2012, s. 47; Öberg 2015a, s. 9).

² Inkluderar alla fall där det råder en familje-, partner- eller f.d. partnerrelation mellan gärningspersonen och offret (Granath 2011, ss. 22-23).

avgränsats genom teorivalet där Bourdieus teorier om bl.a. kapital och Mertons teori om strain appliceras för att försöka ge en förklaring till brottet. Dessa teorier har valts då de innehar relevans i förhållande till min frågeställning (dock har avgränsningar inom dessa gjorts då teorierna är breda och rymmer mycket information).

1.3 Centrala begrepp

Dödligt skjutvapenvåld. Begreppet används i denna uppsats för att benämna dödligt våld som förövas med skjutvapen, dvs. att en människa avlider p.g.a. att denna blivit dödad av ett avlossat skjutvapen.

Gäng. Det finns ingen enhetlig definiering av organiserad brottslighet, men i Förenta Nationernas (FN:s) konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (antagen 15 nov. 2000, New York) definieras begreppet i art. 2 p. a;

'Organized criminal group' shall mean a structured group of three or more persons, existing for a period of time and acting in concert with the aim of committing one or more serious crimes or offences [...], in order to obtain, directly or indirectly, a financial or other material benefit

Liknande definition finns i Europeiska Unionens (EU:s) dokument 6204/2/97 Enfopol 35 Rev 2, där organiserad brottslighet även inkluderar kontroll, våldsanvändning, otillåten påverkan på t.ex. rättsliga myndigheter och/eller strävande efter makt. Enligt Brå (2016) innebär organiserad brottslighet kriminella grupperingar där de förövade brotten syftar till att uppnå ekonomisk vinning. Däremot är de svenska gängen sällan organiserade, varvid begreppet gäng i denna studie innebär människor som i nätverksform systematiskt förövar allvarlig brottslighet (Brå 2002, s. 8). I uppsatsen kommer även begrepp såsom kriminell verksamhet att användas för att benämna gängkriminaliteten.

Illegala vapen. Vid förövandet av dödligt skjutvapenvåld är det vanligt att gärningspersonerna använder illegala vapen, vilket innebär att gärningspersonen använt ett vapen som denna inte innehar licens för (Granath 2011, ss. 8, 30; Öberg 2015a, s. 8).

Inrikes- och utrikesfödda. Med inrikesfödda menas människor som är födda i Sverige. Begreppet utrikesfödd innefattar istället människor vilka är födda i ett land utanför Sverige, varvid även immigranter (invandrare) inkluderas.

Otillåten påverkan. Innebär att gärningspersonen, vanligen gängmedlem, använder t.ex. våld och trakasserier med syftet att uppnå makt, inflytelse och/eller att påverka en person, myndighet eller ett samhälle till sin fördel (Noa 2015, s. 34).

Skjutvapen. Definieras enligt vapenlagen (1996:67) 1:2 som vapen med ”vilka kulor, hagel, harpuner eller projektiler kan skjutas ut med hjälp av krutladdningar, kolsyreladdningar, komprimerad luft eller andra liknande utskjutningsmedel”. I *UN Firearms Protocol* avd. 1 art. 3 men. 1 (antagen år 2001 vilken erinrar om resolution 53/111 som generalförsamlingen antagen 1998) finns följande definition:

[...] any portable barrelled weapon that expels, is designed to expel or may be readily converted to expel a shot, bullet or projectile by the action of an explosive, excluding antique firearms or their replicas.

Urban 15-områden. När de lokala utvecklingsavtalen (LUA) upphörde att gälla år 2012 kom 15 stadsdelar i nio kommuner att innefattas i regeringens urbana utvecklingsarbete (urban 15), vilket syftar till att bl.a. reducera det socioekonomiska utanförskapet som råder i områdena (Arbetsmarknadsdepartementet 2012, ss. 5-6; Ekström m.fl. 2012, s. 42).

1.4 Disposition

Under den första delen har dödligt skjutvapenvåld introducerats där även uppsatsens syfte, frågeställning, avgränsningar och centrala begrepp har klargjorts. Härfter följer en beskrivning av de teorier som valts och den metod som använts för att undersöka ämnet. I den fjärde delen sker sedan en redogörelse för det nationella och internationella rättsliga läget. Vidare upptas tidigare forskning kring de omständigheter och förhållanden som kännetecknar gärningspersonerna under det femte kapitlet där jag börjar med att klargöra brottets utveckling för att läsaren ska tilldelas en kortfattad men tydlig inblick i ämnet. Utifrån den information som framkommer under alla dessa delar, görs en analys där teorierna appliceras för att diskutera besvara uppsatsens frågeställning. Därefter konkluderas resultatet under den sjunde huvudrubriken 7. *Slutsatser*.

2. Teori

Här presenteras Bourdieus och Mertons teorier.

2.1 Klassificering genom sociala rum, fält och kapital

Pierre Bourdieu (1999, s. 22) stratifierar samhället utifrån bl.a. etnisk tillhörighet och kön. Genom det kollektiva samhället konstruerar människor gemensamt s.k. *sociala rum*, en klasstruktur, inom vilka människor tilldelas olika relationellt betingade tillgångar. De distinktioner som finns i samhället utgör olika former av *sociala fält*, dvs. relationssystem där människorna strider för ett särskilt intresse och innehar kapital som är specifikt för fältet. Fälten medför härmed polarisering, vilket är en differentiering som även uppstår genom människors gemensamma ekonomiska och kulturella kapital där en större kapitalvolym (t.ex. hög utbildning) innebär en högre ställning. (Bourdieu 1999, ss. 15-16, 23; Broady 2002, ss. 50-52) Vidare existerar ett *maktens fält* där de som innehar en tillräcklig mängd kapital inom fälten blir dominerande och kan "strida" när kapitalet ifrågasätts (Bourdieu 1999, s. 47).

Kapital är tillgångar som ger individen värden. I det svenska samhället formeras grupper ställning genom främst det ekonomiska och kulturella kapitalet. *Ekonomiskt kapital* innefattar kunskap om de spelregler som gäller för ekonomi men även materiella tillgångar. Det *kulturella kapitalet* innefattar istället kulturella tillgångar som t.ex. språk, religion, seder e.d. (Broady 2002, s. 53) Sådana kapitaltillgångar konstruerar symboliska distinktioner där det kulturella kapital som individen "ärver" genom tillhörigheten i en familj påverkar och styr utbildningsnivån och de sociala valen (Bourdieu 1999, ss. 31, 38). Även staten innehar en bidragande roll för klassificeringen i samhället där sociala skillnader kring bl.a. ålder, kön och kompetens upprätthålls genom skolväsendet. Vidare innebär utbildningen att studenten ges en teknisk kompetens, vilken skapar en distinktion mellan bildade och obildade. (Bourdieu 1999, ss. 33-34, 106) Genom t.ex. hög utbildningsnivå (dvs. *utbildningskapital*) ges människor både bättre språkkunskaper och större möjligheter att leva i välfärd (Bourdieu 1999, s. 19). Härmed menar Bourdieu (1999, s. 25; Müller 2002, s. 92) att människors kapitaltillgångar konstruerar differentierande positioner både i samhället och inom de sociala rummen, där bra kulturellt och symboliskt kapital (genom främst utbildning) ger en dominerande klass.

Varje individs *habitus* konstrueras utifrån bl.a. uppväxtförhållanden, hierarkin och normerna i familjen, utbildning, kamratskap e.d. som styr individens tankar, värderingar och praktiska agerande. Även grupptillhörigheten medför ett *habitus* vilket ger gruppen enhetlighet, identitet och som påverkar individens personliga habitus. Genom tilliten och gemenskapen till

andra kan ett utbyte ske av människors habitus och olika ackumulerade kapital (Bourdieu 1999, ss. 18-19; Broady 2002, s. 58; Müller 2002, s. 84). Härmed aktualiseras det *sociala kapitalet* som innefattar integration med vänner, familj samt all annan social och relationell kontakt (Broady 2002, s. 53). Familjen strävar efter institutionalisering för att kunna uppnå existens och integration i samhället, men för att kunna behålla sin sociala ställning och även de möjligheter som medföljer överförs det kulturella, ekonomiska, symboliska (t.ex. familjenamnet) och sociala kapitalet (ett resultat som uppkommit som följd av familjens kapital) till barnen (Bourdieu 1999, ss. 31, 118, 120-121). Däremot finns ett samspel mellan socialt kapital och de övriga kapitalen som individen ackumulerar. Bl.a. behövs stöd från familj och vänner för att individen ska nå en hög utbildning och yrkeskarriär vilket i sin tur leder till ekonomiskt kapital varvid även det sociala kapitalet kan förbättras (Broady 2002, ss. 56-57).

Tillsammans ger alla kapitalarterna produkten *symboliskt kapital* vilket innebär att tillgångarna skapar de attribut som kännetecknar individen (Bourdieu 1999, ss. 97-98). Vidare ger det symboliska kapitalet karaktär åt grupperingen vilken kan användas för att bl.a. uppvisa en distinktion mot grupper med litet eller inget symboliskt kapital (t.ex. genom att stigmatisera etniska minoriteter). Det symboliska kapitalet är därför avgörande för vilken position och ställning individen kommer tilldelas i samhället. Kapitalet innefattar egenskaper som är socialt grundade utifrån kapitalinnehavet och de kollektiva förväntningarna, dvs. egenskaper som kan erkännas och upplevas (s.k. *percipi*) av andra människor och som samtidigt innebär ett inflytande. Ex. på egenskaper är rikedom, bildning, intressen, mod, värde eller heder. Om heder uppvisas genom en produktion som blir bestående rör det sig om symboliskt kapital, men om det istället är kopplat till individens sociala tillgångar är hedern att anse som ett socialt kapital som individen använder för att försöka tilldelas prestige. Det legitima sättet att uppnå status och prestige är dock genom det akademiska fältet. Däremot mäts framgång utifrån både individens ekonomiska kapital på marknaden och kulturella, sociala och symboliska kapitalet som ackumulerats på det akademiska fältet där inriktning görs på de kapital där individen har bäst förutsättningar. (Bourdieu 1999, ss. 154, 156; Müller 2002, ss. 78-79, 89-90)

2.2 Mertons teori om strain

Robert K. Mertons teori är influerad av Émile Durkheims teori om anomi vilken anger tanken att starka och snabba samhällsförändringar kan innebära att samhällets normer upplöses (Sarnecki 2014, s. 180). Enligt Merton råder ett klassamhälle som har betydelse för

människors inställning och förutsättningar. T.ex. konstaterade Merton (1968, ss. 227-228) att tilltron till arbetsmöjligheter differentierar beroende på klasstillhörigheten, där "vita" (högre klass) hade en positivare inställning till både tillgången till och chansen att avanceras i sitt arbete än "svarta" (Mertons benämning).

Enligt Merton innehar samhällsstrukturen betydelse för skapandet av avvikande beteende, där de institutionella och kulturella normerna i samhället kan orsaka *strain*. I varje kultur råder en hierarkisk framställd ordning av *mål* vilka ska eftersträvas i enlighet med den aktuella kulturens uppställda krav. T.ex. innefattar den amerikanska drömmen monotära och materiella mål (såsom framgång och ekonomisk välfärd) vilka ger individen makt, status och prestige i samhället. Dessa mål överförs sedan där barnen föds in i t.ex. en social klass. De upphöjda målen förväntas att efterföljas av alla och när individer misslyckas anses detta som avsaknad av ambition. Härmed kritiserar samhället både gällande att individer tillhörande en lägre samhällsklass ska jämföra och identifiera sig med den högre klassen samt att möjligheterna för framgång inte är lika för alla. För att uppnå de kulturella målen finns *legitima medel*, vilka är begränsade genom institutionaliserade normer formade av samhället. Däremot uppnår alla människor inte de kulturella målen och normsystemen p.g.a. avsaknaden av tillgång till de legitima medel och förutsättningar som krävs, varvid *strain* (frustration eller ett anomiskt tillstånd) uppstår som kan leda till ett avvikande och kriminellt beteende hos de s.k. underprivilegerade. (Merton 1968, ss. 187, 190-191, 193)

För att undvika, förhindra eller överstiga den *strain* som kan uppstå när människor ska definiera sig med samhällets mål genom de medel som finns att tillgå, finns fem olika anpassningsstrategier som används. Den vanligast förekommande anpassningsstrategin är *conformity* (konformitet) vilket innebär att ingen konflikt råder mellan de kulturella målen och legitima medlen, dvs. att individen accepterar de kulturella målen och innehar de förutsättningar som krävs för att uppnå målen, varvid risken för *strain* är låg (Merton 1968, s. 195). När individen accepterar målen men inte har de legitima medlen som krävs för att uppnå dem sker *innovation* (innovation). Detta gäller ofta de lägre samhällsklasserna där bl.a. utbildning, arbete och högre inkomst inte kan uppnås, varvid den makt och välfärd som eftersträvas i samhället inte kan åstadkommas. T.ex. kan utrikesfödda ha svårigheter att uppnå det nya hemlandets mål p.g.a. bl.a. diskriminering och bristande språkkunskaper. Istället försöker dessa uppnå samhällets normerande mål genom att använda nya innovativa sätt, som genom t.ex. kriminell verksamhet eller missbruk. (Merton 1968, ss. 195, 199-201; Sarnecki 2014, s. 181) Däremot accepterar vissa människor inte de kulturella målen, trots innehavandet

av de legitima medlen. Detta anger Merton (1968, ss. 203-206) som *ritualism* (ritualism) vilket inte utgör ett socialt problem, förutom då dessa människor inte tar hänsyn till de konsekvenser som uppkommer till följd av deras användande av medlen. Ritualismen återfinns vanligen hos den lägre medelklassen. *Retreatism* (tillbakadragande) är den ovanligaste anpassningsstrategin och innebär att individen avvisar både de kulturella målen och legitima medlen. Individens beteende följer inte de institutionaliserade normerna och framträder ofta bland missbrukare, socialt utstötta, hemlösa och i subkulturella grupper. Dessa försöker fly från samhällets krav och när framgång inte kan nås i samhället medför detta frustration. Det avvikande beteendet är personligt, men genom sökandet till andra avvikare delas åsikterna i subkulturen. Den femte anpassningsstrategin *rebellion* (rebelliskhet) innebär att människor utanför den sociala strukturen gör motstånd mot de nuvarande målen och medlen för att skapa en ny social ordning med ett nytt normsystem. (Merton 1968, ss. 207-209, 225)

3. Metodbeskrivning

För att besvara uppsatsens frågeställning har jag valt att ta del av dokument kring dödligt skjutvapenvåld av myndigheter, vilket är ett val jag gjort då forskningsunderlaget är ringa. Genom att använda officiella dokument från statliga myndigheter (såsom Brå³ och Svenska Centralbyrå, SCB) har validiteten fastställts genom att undersöka om materialet är *autentiskt*, *meningsfullt*, *representativt* och *trovärdigt*. Detta har gjorts genom att bl.a. undersöka dokumentens syfte, om innebörden är tydlig, vem/vilka författarna är och om dokumentet är fullständigt, vilket även gjordes när artiklar och litteratur har framtagits. (Bryman 2011, s. 495; Denscombe 2016, ss. 326-327) En fördel med användandet av officiella dokument, samt officiell statistik, är att tillgången till data blir relativt stor (Denscombe 2016, s. 338). När det gäller tolkningen av dokumenten har detta främst gjorts genom att använda ett *hermeneutiskt* angreppssätt, dvs. att jag försöker förstå innebörden av det som framkommer i dokumenten. (Bryman 2011, ss. 32, 507-508) Genom det hermeneutiska perspektivet tydliggörs att det dödliga skjutvapenvåldet utgör ett rättssociologiskt relevant problem i samhället samtidigt som det är ett brott som jag försöker förstå utifrån gärningspersonernas sociala kontext.

³ Brå är en statlig förvaltningsmyndighet som arbetar för att ge kunskap om brottslighet och är även den myndighet som har publicerat den övervägande delen av det material som fanns att tillgå beträffande brottet och dess gärningspersoner.

Vidare har officiell statistik använts vilket även detta är data som är auktoritativ, faktabaserad och tillgänglig. Validiteten för denna form av statistik är dock svår att kartlägga då t.ex. de data som framställts kan vara producerade p.g.a. egenintresse eller att ett mörkertal råder varvid brottsstatistiken kan bli vilseledande. För att öka både validiteten och reliabiliteten har därför flera statistiska uppgifter använts, men reliabiliteten blir dock reducerad eftersom statistiska uppgifter, definition e.d. årligen förändras. Därför har jag löpande i texten tydligt angett vilka år som uppgifterna gäller och vilka myndigheter som har angett de data som framtagits. Genom användningen av offentlig statistisk har härmed en *sekundäranalys* genomförts. Fördelen med denna metod är bl.a. sparande av tid och pengar vid datainsamlingen varvid mer tid kan ägnas åt analysen samtidigt som den data som används är av bättre kvalitet. En nackdel är dock att jag inte närvarat vid den primära datainsamlingen. (Bryman 2011, ss. 301, 303-307; Denscombe 2016, ss. 320, 323, 329-330)

För att hitta dokumenten genomfördes flera sökningar under arbetets gång, där sökord såsom t.ex. *dödligt våld*, *dödligt skjutvapenvåld*, *dödligt våld förövat med skjutvapen* användes. Jag använde även ordet *gärningspersoner* korrelerat med de ovan nämnda sökorden. Sorteringen av de träffar jag fick gjordes genom att jag läste de olika dokumentens sammanfattning, syfte och frågeställningar, där de dokument som kunde användas i uppsatsen valdes. Samtidigt valdes dokument som skrivits av författare vilka innehar kunskap om och som är insatta i det aktuella ämnet såsom olika forskare inom området. Bl.a. har information använts som framtagits av Sven Granath som är kriminolog och utredare på Brå och statistikern Nina Forselius på Brå. Vidare innebär användningen av dokument att även tidningsartiklar kan vara betydelsefulla (Denscombe 2016, s. 320). Tidningsartiklarna valde jag att enbart använda i inledningen för att ge läsaren en inblick i ämnet, pga. att journalistik vanligtvis är vinklad samt då dessa inte kunde bidra till att besvara min frågeställning.

I sökningsprocessen började jag med att ta del av den information som fanns att tillgå på Brå:s hemsida (bra.se). Under hemsidans rubricering *Brott och statistik* kunde material och några publikationer hittas om både dödligt våld och dödligt skjutvapenvåld. För att därefter hitta mer preciserat material angavs de olika sökorden i hemsidans sökruta. Detta medförde att de dokument som främst har använts är rapporter, statistik och kartläggningar som publicerats av bl.a. utredare och statistiker på Brå. Statistiken från Brå sträcker sig dock enbart från 1990-talet samt den nyaste statistiken gäller för år 2015. Detta har medfört att statistik mellan åren 1990-2015 används, där jag främst fokuserar på femårsperioden 2011-2015 då det är under denna period som det dödliga skjutvapenvåldet har konstaterats eskalera. När det gäller

statistiska uppgifter beträffande bl.a. utbildningsnivå och arbetslöshet har dessa hittats på SCB:s hemsida (scb.se). Majoriteten av den statistik som jag använt i uppsatsen är framtagen av SCB men den statistiska uppgift som jag anger på s. 21 har jag skapat genom SCB:s statistikdatabas eftersom jag ville ha specificerad statistik kring det antal utrikesfödda som bodde i urban 15-områdena. Detta skapades utifrån demografivariablerna "andel med utländsk bakgrund, procent", "andel födda i Sverige, procent", alla 15 urbanområden, "åldersgrupper och totalt, alla redovisade åldrar" och tioårsperioden 2004-2014.

Vidare har ett rättsdogmatiskt perspektiv delvis använts då jag har rekonstruerat och återkopplat till den gällande rätten kring det dödliga skjutvapenvåldet (Jareborg 2004, s. 4). Detta har gjorts då jag har tagit del av rättsliga dokument i form av lagar, betänkanden och propositioner samt regler formulerade av bl.a. FN och direktiv från EU-kommissionen och på så vis rekonstruerat en del av rättssystemet. Flera av dessa dokument hittades genom de lagkommentarer som angivits till de aktuella lagrummen på rättsdatabasen Karnov, medan andra kunde uppsökas på Sveriges Riksdags och Regeringens hemsidor. Vissa av de rättsliga dokumenten hittades även efter att jag tilldelats kunskap om t.ex. en proposition i ett annat dokument (Denscombe 2016, s. 324). Däremot begränsades mitt material då inga rättsfall fanns att tillgå p.g.a. uppgifter och information var sekretessbelagt. Vidare har även material publicerat av andra myndigheter, litteratur och vetenskapliga artiklar använts. För att hitta de vetenskapliga artiklarna användes databasen LUBSearch där sökord som *lethal violence*, *immigrant*, *gang* och *gang + social factor* användes. Därefter valdes enbart artiklar som är *peer reviewed*, dvs. att den granskats av andra forskare med samma kompetens. Däremot begränsades det vetenskapliga materialet då det valda uppsatsämnet är relativt utforskat i Sverige.

4. En beskrivning av det rättsliga läget

Det dödliga skjutvapenvåldet är en brottstyp som förekommer inom det dödliga våldet, och innefattas i brott mot enskilda personer vilket syftar till att skydda personers kroppsliga integritet (Jareborg 2001, s. 441). Under denna rubrik kommer både det nationella och internationella rättsliga läget att upptas.

4.1 Den nationella regleringen av dödligt skjutvapenvåld

Kriminaliseringens syfte är att genom formell social kontroll uppnå ordning, säkerhet och att avskräcka allmänheten från brottslig aktivitet. Härigenom åstadkoms *allmänprevention* där

lagstiftningen förstärker samhällets normbildning. *Individualprevention* fokuserar istället på att förändra gärningspersonens beteende och hindra denna från fortsatt brottslighet genom t.ex. inkapacitering. (Jareborg 2001, s. 51; Jareborg & Zila 2014, ss. 74-75, 83, 86, 95; Sarnecki 2015, ss. 18, 23) När dödligt skjutvapenvåld, och dödligt våld generellt, beskrivs genom ett rättsligt perspektiv görs samtidigt en definiering av vad brottet egentligen innebär. Dödligt skjutvapenvåld regleras inte i en enskild paragraf i den svenska lagstiftningen, då brottet är ett av Sveriges minsta brottskategorier. Därmed uppstår problematik då samhällets rättssäkerhet bygger på *legalitetsprincipen*⁴ (Wennberg 2014, s. 19). Däremot aktualiserar brottskategorin flera brottsformer vilka är mord (brottsbalken, 1962:700, BrB 3:1), dråp (BrB 3:2), barnadråp (BrB 3:3) och vållande till annans död genom misshandel eller grov misshandel (BrB 3:5-7). (Forselius 2016, ss. 2-3; Granath 2011, s. 13; Polisen 2015; Rying 2008, s. 58)

4.1.1 Mord och dråp

Både mord och dråp är brott som innebär att gärningspersonen dödar en annan människa, men allvarlighetsgraden mellan brotten skiljer då hänsyn tas till rådande omständigheter (Justitiedepartementet 2013b, s. 7). *Mord* döms gärningspersonen för om denna uppsåtligt⁵ har dödat en annan människa och om dödsbegreppet uppfyller regleringen i lagen (1987:269) om kriterier för bestämmande av människans död (Karnov u.å.). Härigenom innebär mord ett angrepp på människors rätt till liv, vilket är en viktig grundläggande rättighet (Justitiedepartementet 2013b, s. 14).

För mord finns inga bestämmelser kring hur brottet ska ha begåtts (Wennberg 2014, s. 48). Straffskalan för mord är fängelse i tio till arton år eller livstids fängelse om det råder försvårande omständigheter (BrB 3:1), t.ex. allvarlig brottslighet där gärningspersonen begått flera mord och därför ska dömas för ett unisont straff (Justitiedepartementet 2013b, s. 14). Vidare exemplifieras andra försvårande omständigheter i BrB 29:2 såsom om

⁴ Principens syfte är åstadkommandet av trygghet och förutsebarhet samtidigt som rättssäkerheten ska garanteras. Principen uttrycks genom *nullum crimen sine lege* (inget brott utan stöd i lag) och *nulla poena sine lege* (inget straff utan stöd i lag) och kan sammanfattas genom förbudet mot analog och retroaktiv strafflagtillämpning. (Asp & Ulväng 2014, s. 23; Jareborg 2001, s. 57; Wennberg 2014, ss. 19-20) Principen finns uttryckt i BrB 1:1 samt regeringsformen (1974:152, RF) 2:10 st. 1 och 8:3.

⁵ Uppsåt (dolus) är ett subjektivt rekvisit vilket innefattar *avsiktsuppsåt* (direkt uppsåt, att det resultat som uppnås är både avsiktligt och eftersträvat), *insiktsuppsåt* (indirekt uppsåt, att gärningspersonen har insett följden men anser gärningen som nödvändig) och *likgiltighetsuppsåt* (gärningspersonen förstår effekten men förhåller sig likgiltig). Då det i BrB 1:2 st. 1 finns föreskrivet att uppsåt som huvudregel ska fordras medför detta att bl.a. mord, dråp, barnadråp och misshandel är uppsåtsbrott p.g.a. att det för dessa inte uttryckligen framkommer vilken form av subjektivt rekvisit som gäller. (Asp & Ulväng 2014, ss. 48-49; Jareborg 2001, ss. 310-311; Wennberg 2014, ss. 31-34)

gärningspersonen förmått en annan människa att medverka i brottet (p. 5), om brottet begåtts som följd av organiserad brottslighet eller planering (p. 6) och om gärningspersonens motiv har varit att diskriminera offret p.g.a. t.ex. etnisk tillhörighet (p. 7). När mordet har begåtts med uppsåt men är att anse som mindre grovt, döms gärningspersonen för *dråp* till fängelse i lägst sex och högst tio år (BrB 3:2). De brottsexterna omständigheter som kan fungera förmildrande är t.ex. när gärningspersonen begått det aktuella brottet p.g.a. provokation, psykisk störning, bristande utveckling eller ”om gärningen, utan att vara fri från ansvar, är sådan som avses i 24 kap” (BrB 29:3 p. 1-3, 5).

4.1.2 Vållande till annans död genom misshandel

Straffen för misshandelsbrott och vållande till annans död har skärpts då våldsbrotten som förövas av gängen har ökat och utgör hot för både samhällets värden och mot enskilda (Justitiedepartementet 2010, s. 10 ff.). Vållande till annans död *genom* misshandel eller grov misshandel innefattar enligt BrB tre olika brott och innebär att gärningspersonens misshandel har lett till dödlig utgång för offret, varvid gärningskonkurrens uppstår då gärningspersonen uppfyller flera brottsbeskrivningar (Jareborg 2001, s. 431). *Misshandel* innebär att gärningspersonen orsakat offret fysisk och/eller psykisk skada, smärta eller att denna försatts i vanmakt e.d. där straffet för misshandel av normalgraden är fängelse i högst två år (BrB 3:5). För grov misshandel krävs att skadan som gärningspersonen orsakat offret är av allvarligt slag, dvs. att gärningen varit livsfarlig, hänsynslös eller rå, eller om misshandeln har förövats med vapen. Straffet för grov misshandel är fängelse i ett till sex år. (BrB 3:6 st. 1; Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg 2013, BrB 3:6 s. 2) Vidare innebär *vållande till annans död* att gärningspersonen p.g.a. oaktsamhet⁶ dödar en människa där straffet för normalgraden är fängelse i högst 2 år (BrB 3:7, st. 1). Även detta brott kan bedömas vara grovt, varvid hänsyn ska tas till om gärningspersonens agerande inneburit ett medvetet och allvarligt risktagande, om denna varit alkoholberusad⁷ eller ansvarig till försummelse (BrB 3:7 st. 2). Vid bedömningen av brottskonkurrensen vållande till annans död och misshandel beaktas brottens rekvisit där kravet på oaktsamhet fordras för det dödliga utfallet, medan gärningspersonen ska haft uppsåt för den skada som misshandeln inneburit för offret (Wennberg 2014, s. 50). Om gärningspersonen inte hade uppsåt att döda offret men att denna kan anses ha uppnått effekten genom misshandel, döms personen för brottet vållande till

⁶ Det subjektiva rekvisitet *oaktsamhet* (culpa) innebär att personen varken har iakttagit den aktsamhet eller tagit hänsyn till riskerna som krävs i den aktuella situationen (Jareborg 2001, s. 204; Wennberg 2014, s. 37).

⁷ Notera att självförvållad alkoholberusning inte innehar betydelse vid bedömningen om gärningen är att anse som brott eller för valet av påföljd för ett brott (BrB 1:2 st. 2).

annans död i förening med misshandel. För denna brottskonkurrens rör det sig dock inte om den ringa graden av misshandel. (Holmqvist m.fl. 2013, BrB 3 kap. s. 6 och BrB 3:6 s. 1)

4.1.3 Vapenbrott

När gärningspersonen uppsåtligt inte innehar licens för vapnet innebär detta ett vapenbrott enligt vapenlagen 9:1 där straffet är fängelse i högst två år. För att inneha rättigheten att använda ett vapen krävs att personen innehar ett tillstånd, vilket prövas och utfärdas av polismyndigheten (vapenlagen 2:1-2 och vapenförordningen 2:1, st. 2). Detta tillstånd kan i enlighet med vapenlagen 2:4 men. 1 tilldelas en enskild person om denna "behöver vapnet för ett godtagbart ändamål", vilket innefattar ändamålen för jakt, när vapen krävs i tjänst eller för målskjutning. Om vapnet ska användas för annat ändamål krävs synnerliga skäl för beviljande av ett tillstånd. (vapenförordningen 2:5-5a) Däremot kan den enskilda tilldelas tillståndet om skjutvapnet har ett affektionsvärde för sökande, varvid vapnet aldrig får användas för skjutning utan tillstånd (vapenlagen 2:4). Användningen av illegala skjutvapen medför problem för polisen att finna gärningspersonen, varvid Justitieutskottet (2015, ss. 8-10) anger angelägenheten att skyldighet ska gälla för vapenhandlare där alla vapen ska registreras för att underlätta in- och utförelse samt spårning och kontroll av vapen. Bl.a. framkommer i vapenlagen 2:1 p. d att tillstånd krävs för in- och utförelse av vapen. Härmed beslutade Sveriges Riksdag (Riksdagsförvaltningen 2015) år 2015 att ett digitalt vapenhandlarregister skulle införas i enlighet med Justitieutskottets (2015, s. 8) övervägande vilket ska vara samordnat med polisens vapenregister. För att vapenbrottet ska anses som ringa, vilket ger böter eller högst sex månaders fängelse, krävs att gärningen begåtts oaktsamt. Vid grovt brott döms personen till fängelse i ett till fyra år varvid det särskilt ska beaktas om gärningspersonen innehaft vapnet på en allmän plats eller liknande där människor brukar eller har samlats⁸ samt bl.a. vapnets och gärningens beskaffenhet (vapenlagen 9:1a, st. 1 p. 1-2 och 4). Vidare blir påföljden böter eller fängelse i högst sex månader om gärningspersonen uppsåtligt eller av oaktsamhet har missbrukat sin rätt att inneha vapnet (vapenlagen 9:2, st. 1, p. a).

⁸ Dessa tre begrepp finns definierade i Justitiedepartementets (2013a, s. 7) proposition. *Allmän plats* innebär de inom- och utomhusplatser som är ämnade till eller används av allmänheten, t.ex. torg, gator, affärslokaler. Platser där människor *brukar samlas* är istället lokaler eller skolområden där allmänheten inte innehar tillträde. I dessa fall utgör kravet att människor regelbundet befinner sig på platsen, varvid de inte behöver infinna sig där under den tidpunkt när brottet begås. En plats där människor *har samlats* innefattar dock ingen allmän plats, men en folksamling ska ha funnits på platsen vid det särskilda brottstillfället.

4.2 Dödligt skjutvapenvåld i den internationella rätten

Under denna rubrik görs en kortare redogörelse för både FN:s formulerade vapenprotokoll och EU:s nya direktiv.

4.2.1 FN:s vapenprotokoll

I maj 2001 antogs *UN Firearms Protocol* (ett tilläggsprotokoll till *FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet*) där det framkommer att medlemsstaterna bl.a. ska vidta de åtgärder som krävs för att obehöriga inte ska få tillgång till skjutvapen samt att illegal internationell handel med vapen ska förhindras (UN Firearms Protocol, avd. 1 art. 6 p. 2). I protokollet anges även att det är viktigt att de delar som uppstår vid ett vapens deaktivering är definitivt oanvändbara samt att behörig myndighet ska kontrollera att vapnet är obrukbart och omöjligt kan återaktiveras (UN Firearms Protocol, avd. 2 art. 9). År 2011 tillträdde Sverige vapenprotokollet efter Justitiedepartementets (2011) proposition 2010/11:72 där ändringarna medförde kravet att vapendelar, skjutvapen och ammunitionsförpackningar ska märkas vid tillverkningen, samt att märkning ska ske vid import av sådana delar (Justitiedepartementet 2011; Justitieutskottet 2011). När EU tillträdde vapenprotokollet tillkom tillägget (vapenlagen 2a:7) att märkning ska göras på de vapen och vapendelar som införs i Sverige från stater utanför EU (Justitiedepartementet 2015, ss. 7, 10).

4.2.2 EU:s nya direktiv ang. vapen

Som ett resultat av de terrorattacker som skett i Europa har den Europeiska kommissionen (EU-kommissionen) under 2015 valt att formulera *Proposal for a directive of the european parliament and of the council amending Council Directive 91/477/EEC on control of the acquisition and possession of weapons*. Det antagna dokumentet föreslår ett nytt direktiv gällande kontrollen av tillgången till, handlandet med och ägandet av vapen med syftet att tillförsäkra EU-invanorna en ökad säkerhet. Den problematik som råder är att de kriminella nätverken sträcker sig över flera av EU-länderna, där de olika ländernas differentierade lagar som gäller för både ägande och användning av vapnen utnyttjas. Därför måste unionen ingripa för att, genom en tvärnationell reglering kring vapen, skapa konsensus för medlemstaterna och reducera vapenbrotten (vilket även framkommer i *Treaty on the Functioning of the European Union C 326*, TEU, avd. 1 art. 5). Bl.a. ska register och ägarskap för deaktiverade vapen uppföras, då den brottsliga vapenanvändningen i många avseenden beror på återaktiverade vapen. I Sverige har beslagen av deaktiverade vapen ökat under 2010-talet vilket både Rikspolisstyrelsen och Tullverket (2014, ss. 12-13) menar beror på skilda lagstiftningarna för EU-medlemmarna.

5. En kunskapsöversikt

Enligt Sarnecki (2014, ss. 87, 93) är dödligt våld ett brott vars utveckling även uppvisar hur andra våldsbrott utvecklas och samtidigt kan uppmärksamma oss om samhällsförändringar. Under denna rubrik görs en översikt av det kunskapsläge som finns gällande det dödliga skjutvapenvåldet utifrån bl.a. officiella dokument och statistik. Avslutningsvis beskrivs även några tidigare forskningar som är av relevans.

5.1 Ökningen av det dödliga skjutvapenvåldet

Sedan 1990-talet har Brå genomfört mätningar för att kunna kartlägga och rapportera det dödliga våldets utveckling i Sverige, varigenom det kan konstateras att brottet följer en nedåtgående trend. För att exemplifiera kunde genomsnittligen 107 fall/år konstateras under femårsperioden 1990-1994, medan det under 2010-2014 uppmättes 81 fall/år. (Forselius 2016, ss. 4, 6) Detta innebär att antalet fullbordade fall av våld med dödlig utgång har minskat med cirka 8 % mellan varje femårsperiod sedan 1990-talet. Genom att därefter inkludera befolkningsutvecklingen i Sverige, för att beräkna utvecklingen av brottet, kan det konstateras att det dödliga våldet har reducerats med 1/3 per capita från 1990-talet till 2010-talet, vilket är en minskning som är ungefär lika stor för både män och kvinnor. (Granath 2015, s. 17)

Likt Öberg (2015b, s. 7) har Noa (2015, s. 30) konstaterat att skjutvapen används i större utsträckning och enligt Brå har antalet fall av dödligt våld förövat med skjutvapen successivt ökat under femårsperioden 2011-2015 där det under år 2014 uppmättes periodens högsta antal med 32 % (dvs. 28 fall) av de 87 fall av dödligt våld som kunde konstateras⁹. Nämnas kan att det under 2015 skedde en mindre procentmässig reduktion (med tre procentenheter) där skjutvapen enbart använts i 29 %, vilket motsvarar 33 av de konstaterade 112 fallen av dödligt våld. (Forselius 2015, s. 6; Forselius 2016, s. 7) Då myndigheterna tilldelas kännedom om flertalet fall av det fullbordade dödliga våldet, är mörkertalet för denna brottstyp relativt lågt (Granath 2015, s. 15; Rying 2008, s. 59; Westfelt 2012, s. 43). Tvärtemot anger Ekström m.fl. (2012, s. 29) att misshandelsbrott e.d. som förövas mellan *bekanta* ofta medför ett högre mörkertal. Däremot förövas det dödliga skjutvapenvåldet vanligen mellan bekanta, vilket beror på att den ökning som skett av brottet har medfört att det dödliga skjutvapenvåldet ofta förövas i en utomhusmiljö, på en offentlig plats och vid kriminella konflikter. Då dödligt

⁹ I Brå:s undersökning används begreppet *konstaterade fall* vilket enligt myndighetens definition är de brott om dödligt våld som har anmälts till en brottsutredande myndighet, såsom polisen, kan konstateras att dödsorsaken har varit dödligt våld. Ordet *fall* avser de enskilda individer som har blivit offer för det dödliga våldet. (Forselius 2016)

skjutvapenvåld vanligen är gängrelaterat har brottet professionaliserats, varvid ökningen av gängkriminalitet även har lett till ökat dödligt skjutvapenvåld. (Ekström m.fl. 2012, s. 182; Granath 2011, ss. 30, 51; Rikspolisstyrelsen & Tullverket 2014, s. 15)

Trots den statistik som Brå uppvisat kring ökningen av skjutvapenanvändning vid förövandet av dödligt skjutvapenvåld, menar Granath (2015, ss. 8, 29, 49) att denna form av vapenanvändning varken har ökat eller minskat sedan 1990-talet. Dock har det dödliga skjutvapenvåldet ökat upp till ca 25 % på 2010-talet i jämförelse med det dödliga våldet som har reducerats. Samtidigt har en strukturförändring skett där användandet av *illegala* skjutvapen har ökat till 2/3 från 1990-2000-talet (Granath 2011, s. 31; Granath 2015, s. 12; Öberg 2015a, s. 8). Vapenanvändningen kan sägas ha gått från att vara legala och ofta tvåhandsvapen (t.ex. hagelgevär) till att mellan åren 2009-2013 utvecklas till en främsta användning av illegala och s.k. enhandsvapen, vilka används när dödligt skjutvapenvåld förövas i kriminella miljöer (Granath 2015, ss. 38, 49). Samtidigt har antalet konverterade och deaktiverade vapen ökat. (Noa 2015, s. 30) Den ökade användningen av illegala vapen kan sammankopplas till att lagarna och kraven kring legalt vapeninnehav skärpts under 1990-2000-talet (Granath 2015, s. 51).

5.2 En geografisk kartläggning

Geografiskt sett är kartläggningen över det dödliga skjutvapenvåldet ung. densamma som för det dödliga våldet generellt. Jämfört med det övriga landet, där antalet skjutvapenbrott är 19 %, framstår storstadsregionerna Malmö, Göteborg och Stockholm som överrepresentativa med ett antal på 36 %. Däremot har det dödliga skjutvapenvåldet enbart ökat i Skånes och Västra Götalands län, medan antalet fall av dödligt skjutvapenvåld vid kriminella konflikter istället har varit relativt konstant i Stockholms län. (Granath 2015, s. 27, 33; Rikspolisstyrelsen & Tullverket 2014, ss. 15-16) Sedan krigen i Balkan under 1990-talet öppnades möjligheter för både flyktingströmmar och transporter av illegala varor till Europa (Noa 2015, s. 19). I Sverige har kriminella från bl.a. detta område etablerats i högre grad, vilket har medfört en högre våldsbenägenhet och att de kriminella vanligen har sitt nätverk både i Sverige och i hemlandet (Brå 2002, ss. 9, 25). I t.ex. Göteborg har gängkriminaliteten blivit våldsammare sedan 2000-talets början där mord och skjutvapenvåld inte är ovanligt (Ekström m.fl. 2012, s. 82).

80 % det dödliga skjutvapenvåldet har under år 2015 förövats i samband med kriminella konflikter i urban 15-områdena såsom t.ex. Rinkeby och Tensta (Stockholm), Herrgården och

Södra Sofielund (Malmö) och Bergsjön och Hjällbo (Västra Götaland) (Arbetsmarknadsdepartementet 2012, s. 6; Ekström m.fl. 2012, ss. 42-43; Granath 2015, ss. 32, 36-37; Öberg 2015b, s. 10). Dessa urban 15-områden är präglade av bl.a. ekonomisk och etnisk segregation, socioekonomiskt utanförskap, hemlöshet, ohälsa, låg förekomst av förvärvsarbetare, ungdomar (20-25 år) som inte studerar eller arbetar och ett lägre antal unga som har behörighet till gymnasial utbildning. Samtidigt fungerar områdena som rekryteringsbaser där unga debuterande kriminella engageras i gängkriminaliteten. (Arbetsmarknadsdepartementet 2012; Ekström m.fl. 2012, ss. 162-163; Noa 2015, s. 14). I urban 15-områdena sker även flera in- och utflyttningar vilket orsakar stark instabilitet och otrygghet (Ekström m.fl. 2012, s. 62) och under 2014 var majoriteten (mer än 50 %) av invånarna i urban 15-områdena utrikesfödda (SCB 2016a¹⁰). Malmö är den storstad som är mest utsatt för socioekonomiskt utanförskap och därefter följer Göteborg där ohälsotalet är stort. Segregerade områden som präglas av utanförskap och diskriminering medför ofta att människor väljer ett kriminellt liv (Ekström m.fl. 2012, ss. 62, 124; Öberg 2015b, s. 14). Likadant menar Kyrkoutskottet (2014, ss. 1, 4) att några grundläggande faktorer till det ökade skjutvapenvåldet och den okontrollerade vapenanvändningen i utanförskapsområdena är konflikter, etnisk diskriminering och bristande kontaktytor vilket samtidigt ger ökad segregering i det svenska samhället.

Den största delen av illegala vapen som införs till Sverige kommer Balkan och Östeuropa. Detta uppvisas i Göteborg där vapentillgången införs främst från Balkanområdet vilket kan härledas bero på att stadens tidigare gängmedlemmars kopplingar till Balkan. Däremot har sjötransporter och flygplatserna inneburit att vapeninförseln är relativt stor i Stockholm. (Ekström m.fl. 2012, ss. 72-73, 96; Granath 2015, s. 52) Vidare har bl.a. Öresundsbron främjat både ”myrtrafik” och organiserad smuggling av illegala vapen, vilket är vanligast i Malmö. Öresundsbron har även medfört en större mängd in- och utflyttningar av kriminella, vilket samtidigt har medfört värre våldsamheter. (Ekström m.fl. 2012, ss. 116, 132).

5.3 Vad som karaktäriserar gärningspersonerna

Hur en människa väljer att agera i en aktuell situation beror bl.a. på den enskildas personliga karaktär, intressen, värderingar, sociala roll och kulturella tillhörighet. För att agerandet ska anses som moraliskt krävs dock att handlingen är anständig mot andra. (Jareborg 2001, ss. 73, 80) När det gäller de gärningspersoner som förövar dödligt skjutvapenvåld har särdrag hittats

¹⁰ Denna statistik har skapats på SCB:s hemsida. Se 3. Metodbeskrivning.

beträffande ålder, kön och sociala levnadsförhållanden vilka är överensstämmande hos både brottets gärningspersoner och offer och som i viss mån även kan likna gärningspersonerna vid dödligt våld (Granath 2015, s. 40). Generellt för både dödligt våld och skjutvapenvåld är att gärningspersonen ofta lider av personlighetsstörning, psykisk sjukdom, alkoholkonsumtion eller narkotikamissbruk (Granath 2011, ss. 34-35; Granath 2015, s. 40). Den främsta kopplingen som har hittats till de som är inblandade i det dödliga skjutvapenvåldet är att dessa vanligen är kriminellt belastade, gängmedlemmar, tillhör områden som bl.a. präglas av socioekonomisk utsatthet och i en del fall har utländsk bakgrund (Ekström m.fl. 2012, ss. 66, 89; Granath 2015, s. 44). Gärningspersonerna tillhör ofta ett lägre samhällsskikt och är marginaliserade i det svenska samhället. Samtidigt har de inblandade i det dödliga skjutvapenvåldet en svag anknytning till arbetsmarknaden genom arbetslöshet, förtidspensionering eller sjukersättning (Granath 2015, ss. 42-43; Rying 2008, ss. 74-75; Westfelt 2012, ss. 58-59).

Under 2008-2013 var genomsnittsåldern för offren av det dödliga skjutvapenvåldet 33 år, medan den tidigare åldern var mellan 30-40 år (Granath 2015, s. 41). Däremot har gärningspersoner som utövar grovt våld med t.ex. skjutvapen börjat bli allt yngre, där offren ofta är 20-24 år (Granath 2015, ss. 30, 42; Noa 2015, s. 31). Männerna utgör den största offergruppen för dödligt skjutvapenvåld, vilket kan bero på att män vanligen är involverade i kriminella konflikter, och under år 2015 var 94 % av offren män, dvs. 31 fall av de 33 konstaterade fall av dödligt våld där skjutvapen användes (Forselius 2016, s. 7). Sedan 1980-talet har det dock skett en mindre ökning av andelen kvinnliga gärningspersoner (Granath 2011, s. 36).

Det dödliga skjutvapenvåldet som förövas vid kriminella konflikter är inte ett enhetligt brott eftersom flera motiv kan urskiljas. Några motiv är hämnd, undanröjning eller "skipande av rättvisa" (Granath 2015, s. 34). Däremot kan det konstateras att gärningspersonernas motiv har förändrats från *expressivt*¹¹ till *instrumentellt*¹², vilket kan förklara varför användningen av skjutvapen har ökat vid förövande av dödligt våld (Granath 2011, s. 31; Öberg 2015a, s. 8). Även om motiven ibland kan anses bagatellartade, är det dödliga skjutvapenvåldet inte sällan planerat av gärningspersonen. Detta innebär att gärningspersonen vanligen söker upp sitt offer

¹¹ Benämns även som *affektbrott* och innebär att gärningspersonen agerar impulsivt utifrån en stark känslomässig inställning, såsom svartsjuka eller ett känslotillstånd orsakat av alkohol (Granath 2011, s. 21; Westfelt 2012, s. 50).

¹² Dvs. att gärningspersonen förövar brottet med syftet att nå t.ex. ekonomiska vinning, vilket tar uttryck i gängens verksamhet med utpressning, narkotika eller illegal skuldindrivning (Granath 2015, s. 34; Westfelt 2012, s. 50).

i en annan situation än när konflikten uppstod, för att i denna nya situation föröva brottet. Detta tillvägagångssätt skiljer sig från annat dödligt våld vid kriminella konflikter, där våldet istället är mer spontant (ofta används här kniv). Sådant planerat skjutvapenvåld förekommer ofta i gängkriminaliteten i Malmö, Göteborg och Stockholm. (Ekström m.fl. 2012, s. 131; Granath 2015, s. 34)

5.4 Utbildning, arbete och ekonomi

Nästan hälften av svenska befolkningen har högst gymnasial utbildning där drygt en tredjedel har eftergymnasial utbildning (SCB 2013). När det gäller utrikes- och inrikesfödda finns ingen markant skillnad i utbildningsnivå. Av de utrikesfödda hade 39 % eftergymnasial utbildning under år 2013 där motsvarande andel var 41 % för inrikesfödda. Däremot var det färre inrikesfödda (11 %) än utrikesfödda (20 %) som högst hade förgymnasial utbildning, men det var samtidigt vanligare att utrikesfödda hade forskarutbildning (1,9 % jämfört med 1,1 % bland inrikesfödda). Det finns dock en skillnad där högre andel utrikesfödda kvinnor saknar utbildning eller innehar högst förgymnasial utbildning än inrikesfödda. (SCB 2014, ss. 8, 11) Arbetssituationen och sysselsättningsgraden är däremot differentierande där utrikesfödda ofta upplever att deras bakgrund utgör ett hinder på arbetsplatsen. Under år 2014 hade 79,2 % utrikesfödda arbete medan motsvarande siffra för inrikesfödda var 87,9 %, men arbetslösheten var drygt dubbelt så stor för utrikesfödda (ca 14-15 % jämfört med 5-6% för inrikesfödda). Vidare var sysselsättningsgraden 67,8 % för utrikesfödda och 83,1 % för inrikesfödda. (Beijron, Enlund & Zhu 2016, ss. 11-13, 18). Genom arbetslösheten blir gängkriminaliteten en attraktiv lösning för individen att uppnå en ekonomisk framgång (Ekström m.fl. 2012, s. 124).

Urban 15-områdena är präglade av låg ekonomisk inkomst, vilken har försämrats bl.a. p.g.a. den ekonomiska kris som uppstod under början av 1990-talet då gap som fanns mellan rika och fattiga expanderades (Rädda barnen 2015, s. 19). Denna ekonomiska distinktion är även tydlig mellan utrikes- och inrikesfödda där t.ex. SCB (2016b) anger att 14 % av de inrikesfödda inte har möjlighet att betala en oförutsebar utgift (11 000 kr) inom en månad utan t.ex. lån, medan motsvarande andel för utrikesfödda är 40 %. Samtidigt är det inte ovanligt med barnfattigdom i urban 15-områdena, vilket under år 2015 var mest förekommande i Skånes län där barnfattigdomen ökade i Malmö från 25 % till ca 31 %. Ofta handlar det om barn som växer upp hos ensamstående föräldrar och som tvingas leva i ekonomisk fattigdom. Ytterligare en vanlig orsak till barnfattigdomen är när föräldrarna inte har arbete p.g.a. etnisk bakgrund varvid stöd saknas till det offentliga trygghetssystemet. När barnen härigenom inte

innehar en möjlighet att leva likt majoritetssamhället, medför detta konsekvensen att barnens framtida inställning och tillhörighet till det svenska samhället försämras. (Rädda barnen 2015, ss. 21, 23, 30-31)

5.5 Gängkriminalitet som följd av sociala omständigheter

År 2015 kunde Noa (2015, s. 15) konstatera att den brottslighet som sker i geografiskt utsatta områden, och som är präglad av våldsamhet, både har utvecklats och avancerats. En betydelsefull anledning till social oordning är de socioekonomiska ojämlikheterna och European Police Office (2015, s. 27, Europol) befarar att den framtida expanderade ekonomiklyftan kommer medföra att samhällens ekonomiskt svaga kommer att rekryteras till kriminella nätverk. I Sverige har strävan efter ekonomisk välfärd ökat, vilken förväntas uppnås genom gängtillhörigheten (Brå 2002, ss. 24-25; Ekström 2012, s. 76). För att åstadkomma ekonomisk framgång används ofta utpressning där våldskapitalet är avgörande för om människor kommer att ge gängen de pengar som begärs, vilket är vanligt i Malmö (där metoden redan etablerades under år 2010), Göteborg och Stockholm (Ekström m.fl. 2012, ss. 149, 181). Samtidigt försöker gängen uppnå ekonomisk vinning genom otillåten påverkan mot t.ex. myndigheter som utbetalar gängmedlemmarnas bidrag (Noa 2015, s. 35).

Gängen är ofta sammanhållna av manliga kriminella i socioekonomiskt utsatta och exkluderade områden där medlemskapen grundar sig i ett utanförskap och misstro till samhället (Noa 2015, ss. 14-15). De klyftor som finns i samhället beträffande t.ex. ekonomiska tillgångar, utbildningsnivå och klasskillnader är faktorer som kan sägas gynna gängkriminaliteten (Europol 2015, ss. 11, 25). Även Ekström m.fl. (2012, ss. 78, 87) menar att gängkriminaliteten ökar när marginalisering och social segregering råder i ett samhälle och vidare påvisar Sarnecki (2014, s. 196) att de områden där våldsamheten är störst ofta är präglade av fattigdom, immigration och låg utbildningsnivå. Förutom makt är våldsamheten ett sätt för gänget eller gängmedlemmen att bygga upp ett skrämself- och våldskapital mot både gängen och samhället (Ekström m.fl. 2012, s. 91; Granath 2015, s. 54; Noa 2015, s. 29). När dödligt skjutvapenvåld förövas inom den kriminella miljön tycks utgångspunkten ofta vara ett hävdande och upprätthållande av både individens och gängets prestige, heder, respekt (Ekström m.fl. 2012, ss. 72, 128; Granath 2011, s. 25; Noa 2015, s. 29).

Statusen är en betydelsefull drivkraft när samhällsutvecklingen är negativ och är betydelsefull för gängmedlemmar då dessa vanligen saknar socialt skyddsnät (Ekström m.fl. 2012, s. 93; Noa 2015, s. 28). Gängmedlemskapet syftar vanligen till åstadkommandet av tillhörighet och

trygghet, men inte sällan förövas det dödliga skjutvapenvåldet i konflikter mellan människor som är kriminellt aktiva där konflikterna vanligen rör någon brottstyp (t.ex. narkotikahandel eller utpressning) som det aktuella gänget ägnar sig åt (Ekström m.fl. 2012, ss. 119, 126; Granath 2015, s. 54; Noa 2015, s. 15). De kriminella grupperingarna innebär en konfliktfylld miljö med ett utanförskap från lagstiftningen varvid de problem som uppstår i och/eller mellan gängen inte kan lösas på ett etablerat sätt. P.g.a. denna konfliktfylldhet har vapen börjat användas i gängen som försvar, samt för att uppnå geografisk kontroll, vilket medför att vapenanvändningen riskerar att bli ett karaktäristiskt särdrag för den kriminella livsstilen. Skjutvapnet medför även att den kriminella känner en trygghet. Samtidigt leder vapenanvändningen i de kriminella miljöerna till att skjutningarna sker på allmänna platser. (Ekström m.fl. 2012, ss. 72-73, 96) Denna koppling mellan det ökade skjutvapenvåldet och gängkriminaliteten anger Noa (2015, s. 29) utgör ett stort problem.

5.6 Tidigare forskning

I ett samhälle handlar det inte bara om att *människor* ska anpassa sig till de normer, mål och värderingar som råder, utan även att *samhället* ska acceptera de t.ex. kulturella, politiska eller ekonomiska skillnaderna som finns mellan människor. T.ex. anger Kwok-Bun och Plüss (2013, ss. 50, 52-53) att immigranternas anpassning i ett samhälle i hög grad handlar om i vilken samhällsklass i den sociala stratifieringen som den utrikesfödda kommer lokalisera sig, vilket bl.a. beror på vilket socialt och ekonomiskt kapital de innehar. När immigranterna har låg utbildning och har lågavlönade jobb, medför detta en tillhörighet till en lägre samhällsklass. Härmed tilldelas invandrarna ett val; att integreras med den dominerande kulturens ideologi eller att förbli en etnisk minoritet i samhället. Om denna ojämlikhet fortsätter menar Berthelot, Brown, Thomas och Burgason (2016, s. 120) att samhällets syn på utrikesfödda kommer bli mindre accepterande, vilket medför risken att människor kommer fly p.g.a. rädslan för bl.a. kriminalitet och våld från de utrikesfödda. Denna flykt kommer resultera i en självuppfyllande profetia där segregationen, fattigdomen och våldet kommer koncentreras till särskilda områden vilket försvagar den strukturella integriteten och skapar sociala problem.

När immigranter flyttar till ett nytt land möts de av en annan kultur och samhällsstruktur som inte alltid är till fördel för de utrikesfödda där den sociala strukturen med dess klasskillnader innehar betydelse för om en individ väljer att leva i kriminalitet. T.ex. förhindrar fattigdom människor från åstadkommandet av ekonomisk och social status i ett samhälle, varvid dessa vanligen börjar ägna sig åt kriminell aktivitet istället. (Mehmood, Ahmad & Khan 2016, ss. 386, 390) Genom den svaga anknytningen till samhället och känslan av marginalisering p.g.a.

t.ex. tillhörigheten till en etnisk majoritet (vilket bl.a. framträder bland immigranter) eller ekonomiska brister främjas individens val att bli medlem i gänget (Alleyne & Wood 2010, s. 425). Även Goldman, Giles och Hogg (2014, ss. 816, 820) för ett liknande resonemang vilka menar att några faktorer som fungerar främjande för gängkriminalitet bl.a. är migration, sociala förändringar, teknisk framgång och multikulturalism. Vidare menar Berthelot m.fl. (2016, s. 106) att diskriminering och rasism kan leda till att utrikesfödda väljer ett deltagande i subkulturer där bl.a. våld används för upprätthållandet av respekt och en alternativ status till samhällets värdesystem.

Individens val att bli medlem i ett gäng grundar sig ofta på en känsla av trygghet, tillhörighet och social identifiering vilket även leder till identifiering av den enskilda individen (Goldman, Giles & Hogg 2014, ss. 816-817). Däremot innebär gängtillhörigheten även ett våldsamt beteende. Gängens användning av våld är ofta ett försök att uppnå social status där våldet figurerar som social makt och samtidigt ett hävdande av både individens och gängets heder och respekt (Alleyne & Wood 2010, s. 425; Goldman, Giles & Hogg 2014, ss. 819, 824). Vidare menar Baird (2012, ss. 184-185) att våldet även kan fungera som en symbolisk tillgång som används av gänget för ackumuleringen av t.ex. det manliga kapital som råder i gänget. Genom männens involvering i gängkriminalitet och användandet av våld sker därför en reproduktion av både manligheten och ett våldsamt beteende. Härmed råder en korrelation mellan gärningspersonernas våldsamhet och den socioekonomiska exkluderingen. (Alleyne & Wood 2010, s. 424; Baird 2012, ss. 180-182)

6. Analys och diskussion

Under denna rubrik görs en analys och diskussion utifrån den information som framkommit i studien genom att applicera Bourdieus och Mertons teorier.

6.1 Gärningspersonernas kapitaltillgångar

Det dödliga skjutvapenvåldet är ett allvarligt brott då förövandet innebär att offret misshandlas till döds genom att använda ett skjutvapen. Detta framkommer genom de regleringar som anges genom BrB 3:1-2 och 3:5-7. Vid förståelse av det dödliga skjutvapenvåldet är det dock betydelsefullt att hänsyn tas till den sociala kontext som gärningspersonerna är omgivna av. Enligt den kunskapsbild som i nuläget finns gällande det dödliga skjutvapenvåldet har det konstaterats att gärningspersonerna ofta saknar bl.a. hög utbildningsnivå, anställning på en arbetsplats och ekonomiska tillgångar. Då framgång är

eftersträvansvärt i samhället, innebär detta att utbildningskapitalet är betydelsefullt och grundläggande för åstadkommandet av andra viktiga kapital i form av t.ex. arbete, ekonomisk välfärd, innehavandet av ett socialt liv och härigenom symboliska egenskaper såsom respekt, status och heder. Härmed är gärningspersonernas ackumulerade kapital avgörande för vilken klass i den sociala stratifieringen som denna kommer placeras, varvid sociala rum och sociala fält existerar i samhället där individerna tilldelas olika tillgångar. (Bourdieu 1999, ss. 22, 25; Müller 2002, s. 92) Gärningspersonernas bristande utbildning innebär därför att deras klasstillhörighet i samhället inte är hög.

Det finns ett tydligt samband mellan det dödliga skjutvapenvåldet och gärningspersonernas lägre utbildningskapital och avsaknad av arbete. Enligt SCB (2013) har nära hälften av de inrikesfödda i Sverige gymnasium som högsta utbildning medan mer än 33 % har eftergymnasial utbildning. Utifrån Bourdieus resonemang kan det därför konstateras att inrikesfödda generellt sett har bra utbildningskapital, vilket reflekteras i det faktum att 87,9 % inrikesfödda innehar arbete samtidigt som enbart 5-6 % är arbetslösa. (Bejron, Enlund & Zhu 2016, ss. 11-13) Genom inrikesföddas bra utbildningskapital och arbete bör detta medföra en ökad tillgång till ett ekonomiskt kapital. Däremot visar statistiken att det finns inrikesfödda som saknar utbildning och arbete, varvid en del av dessa därför borde vara gärningspersonerna för det dödliga skjutvapenvåldet. Vidare uppvisade SCB:s (2014, ss. 8, 11) statistik att utrikesföddas utbildningsnivå under 2014 var lägre än svenskarnas, vilket leder till ett lägre utbildningskapital. Då framgång i form av t.ex. arbete uppnås genom utbildning, kan den drygt dubbelt så stora arbetslösheten för utrikesfödda (Bejron, Enlund & Zhu 2016, ss. 11-13) därför vara korrelerad till det låga utbildningskapitalet. Genom att därefter applicera Ekströms m.fl. (2012, s. 124) resonemang tydliggörs att avsaknaden av utbildning och arbete fungerar främjande för människors vilja att tillhöra ett gäng.

Då gärningspersonerna för det dödliga skjutvapenvåldet ofta saknar eller har låg utbildning leder detta samtidigt till försämrade arbetsmöjligheter. Korrelationen mellan högt utbildningskapital och framgång i form av bl.a. arbete kan dock ifrågasättas då det enligt SCB (2013) inte råder någon markant skillnad ang. utbildningsnivån mellan inrikes- och utrikesfödda trots den distinktion som finns kring sysselsättning och arbete. T.ex. är det enbart två procentenheter färre utrikesfödda än inrikesfödda som har eftergymnasial utbildning och det är även något fler utrikesfödda som har bra utbildningskapital i form av akademiska studier, varvid dessa enligt Bourdieu (1999, ss. 15-16, 23; Broady 2002, ss. 50-52) bör ges bra kapitalvolym, goda arbetsmöjligheter och härmed hög ställning i samhället. Däremot uppvisar

den existerande distinktionen att utrikesfödda inte har samma höga arbets- och sysselsättningsgrad, vilket kan bero på utrikesföddas kulturella kapital. Bl.a. upplever utrikesfödda att deras bakgrund innebär ett hinder för tillträde på arbetsplatser (Beijron, Enlund & Zhu 2016, s. 18), vilket är en inställning som liknas vid Mertons (1968, ss. 227-228) konstaterande att den lägre klassen (där ofta människor med annan etnisk tillhörighet inkluderades) vanligen var mer negativa till arbetsmöjligheter. När utrikesfödda inte ges tillgång till arbetsmarknaden medför detta även lägre ekonomiskt kapital. Detta överensstämmer med SCB:s (2016b) statistik där det fastställs att 40 % utrikesfödda inte har ekonomisk möjlighet att kunna betala en oförutsedd avgift på 11 000 kr. Ett ”bristande” ekonomiskt kapital utgör även ett av de karakteristiska särdragen för både urban 15-områdena och de gärningspersoner som förövar dödligt skjutvapenvåld, vilket även här kan tänkas vara en konsekvens som följer av arbetslösheten och det låga utbildningskapitalet. Då utrikesfödda dock i flera fall innehar bra utbildningskapital, kan det ifrågasättas i vilken grad de utrikesfödda gärningspersonerna för dödligt skjutvapenvåld saknar utbildning eller om det istället handlar om den reducerade arbetsmöjligheten och härmed den lägre ekonomiska välfärden. Härmed tydliggörs att även arbete och det ekonomiska kapitalet fyller en betydelsefull funktion. Inför framtida forskning hade det därför varit intressant om gärningspersonerna studeras på en mikronivå för att undersöka varje enskild individs tillgångar och härmed förutsättningar i samhället.

Avsaknaden av arbete medför samtidigt att gärningspersonerna inte kan ges tillgång till det sociala skyddsnetet (Ekström m.fl. 2012, ss. 93, 149; Noa 2015, ss. 28, 35; Rädda barnen 2015, s. 23). Genom den ekonomiska krisen under 1990-talet expanderades de ekonomiska klyftorna i Sverige, varvid den socioekonomiska ställningen i urban 15-områdena försämrades (Rädda barnen 2015, s. 19). Däremot finns risken för fortsatt ökning av att den ekonomiska stratifiering, vilket enligt Europol (2015, s. 27) kommer leda till ett högre rekryteringsantal till gängen. En sådan ökning av gängen kommer samtidigt innebära en eskalering av det dödliga skjutvapenvåldet då brottet främst förövas i den kriminella miljön. Detta resonemang är väl överensstämmande med både Bourdieus och Mertons teorier då avsaknaden av kapital medför att samhällets mål inte kan uppnås, vilket leder till att gängkriminaliteten blir ett attraktivt sätt för människor att uppfylla målen. Med tanke på att både gängkriminaliteten har ökat i Sverige (Noa 2015, s. 15) och att gärningspersonernas motiv har förändrats till att vara instrumentellt (Granath 2011, s. 31; Öberg 2015a, s. 8), ifrågasätter jag om inte denna ekonomiska klyfta redan har påbörjats. När utbildning, arbete och ekonomiskt kapital är lågt, påverkas även det

symboliska kapitalet vilket tydliggör klassificeringen i samhället. Samtidigt är det inte ovanligt med barnfattigdom i urban 15-områdena, vilket kan sammankopplas med både utbildning och arbete. När barnets föräldrar inte ges arbetsmöjlighet p.g.a. utländsk bakgrund uppstår fattigdom varvid detta, förutom bristande monotära tillgångar, medför en avsaknad av stöd i det svenska trygghetssystemet vilket även detta ger reducerat ekonomiskt kapital. (Broady 2002, s. 53; Rädda barnen 2015, s. 23) Nämnas bör att gärningspersonernas tillgång till arbete och ekonomiskt kapital även reduceras när dessa t.ex. är förtidspensionerade (Granath 2015, ss. 42-43; Rying 2008, ss. 74-75; Westfelt 2012, ss. 58-59).

6.2 Betydelsen av kapital och urban 15-områdena

Genom kapitaltillgångarna konstrueras differentierande positioner. T.ex. innehar utbildningen funktionen att upprätthålla distinktioner mellan den högre samhällsklassen, dvs. bildade med kompetens, och den lägre klassen, som inkluderar obildade. Samtidigt innebär avsaknaden av utbildning och/eller arbete att det sociala kapitalet riskerar att reduceras då relationella kontakter överensstämmande med individens volymkapital inte kan skapas. (Bourdieu 1999, ss. 22, 25, 33-34, 106, 156; Müller 2002, ss. 78-79, 89-90, 92) Då gärningspersonerna har låg utbildning och är arbetslösa medför detta en reducerad kapitalvolym vilket innebär att dessa tillhör en lägre social klass i samhället, varvid svårigheterna att uppnå framgång ökar. Härigenom exkluderas gärningspersonerna i det svenska samhället vilket resulterar i ett våldsamt agerande (Alleyne & Wood 2010, s. 424; Baird 2012, ss. 180-182; Brå 2002, ss. 9, 25; Ekström m.fl. 2012, ss. 78, 87; Noa 2015, ss. 14-15; Sarnecki 2014, s. 196). Även Kwok-Bun och Plüss (2013, ss. 50, 52-53) samt Mehmood, Ahmad och Khan (2016, ss. 386, 390) har konstaterat att t.ex. immigranternas placering i klassamhället bl.a. beror på individens ekonomiska och sociala kapital, där låg utbildning och avsaknaden av jobb ger en lägre klasstillhörighet. Då utrikesfödda har svårigheter att tilldelas arbete och härmed ekonomiskt kapital i samhället, resulterar detta i att dessa tillhör en lägre klass vilket kan förklara att en del av gärningspersonerna av dödligt skjutvapenvåld är utrikesfödda.

Förutom bristande kapitalvolym lever gärningspersonerna ofta i urban 15-områden (främst i storstäderna Malmö, Göteborg och Stockholm), varvid dessa kan fungera som geografiska koncentreringsområden vilka kan liknas vid sociala rum. Genom tillhörigheten till ett socialt rum menar Bourdieu (1999, ss. 15-16, 23; Broady 2002, ss. 50-52) att dessa människor tilldelas begränsade kapital beroende på vilket socialt rum som de tillhör, vilket utifrån detta resonemang bör innebära att urban 15-områdena begränsar människors möjligheter och tillgångar till utökad ackumulation av kapital. Härmed medför detta svårigheter för

gärningspersonerna att bli befriade från den nuvarande situationen, vilket i sin tur leder till risken att situationen gällande både den eskalerade gängtillhörigheten och dödliga skjutvapenvåldet inte kommer förbättras.

I urban 15-områdena råder bl.a. hög andel utrikesfödda, låg utbildningsnivå där färre människor har behörighet till gymnasieutbildning, arbetslöshet, socioekonomiskt utanförskap och segregering (Arbetsmarknadsdepartementet 2012; Ekström m.fl. 2012, ss. 162-163; Noa 2015, s. 14). Samtidigt är dessa kännetecken mycket väl överensstämmande med de karakteristiska särdrag som har konstaterats för de gärningspersoner som förövar dödligt skjutvapenvåld (Ekström m.fl. 2012, ss. 66, 89; Granath 2015, ss. 42-44; Rying 2008, ss. 74-75; Westfelt 2012, ss. 58-59). Härmed väcks tanken att det kan finnas ett samband mellan gärningspersonerna för det dödliga skjutvapenvåldet och urban 15-områdena. Med tanke på att majoriteten (80 %) av det dödliga skjutvapenvåldet sker i dessa urban 15-områden (Granath 2015, s. 37), kan det därför förefalla logiskt att gärningspersonerna inte bara förövar brottet i dessa områden utan även bor och/eller lever sitt liv här. Till detta konstaterande kan stöd hittas i det faktum att brottet främst sker när det råder bekantskap mellan gärningspersonen och offret, samt att det vanligen rör sig om gängkriminalitet.

Även barnfattigdomen i urban 15-områdena kan sägas fungera främjande för det dödliga skjutvapenvåldet då familjen innehar betydelse för barnens framtida ackumulering och förbättring av både ekonomiskt och socialt kapital (Broady 2002, ss. 56-57). När barnen ser den behandling som föräldrarna får i samhället, kan detta medföra att barnens inställning blir negativ då de ev. inte vill tillhöra det svenska samhället (Rädda barnen 2015). Vidare innebär föräldrarnas avsaknad av kapitaltillgångar att barnen inte kan ”ärva” de olika kapitalen eller få stöd när egna kapital ska ackumuleras (Bourdieu 1999, ss. 31, 118, 120-121). Istället föds barnet in i den lägre samhällsklassen. Härmed riskeras att barnen väljer att inte ackumulera utbildningskapital varvid inte heller ekonomiskt, socialt och symboliskt kapital kan åstadkommas. Detta förstärker känslan av utanförskap i samhället varvid ett ev. framtida kriminellt beteende (bl.a. förövandet av dödligt skjutvapenvåld) kan främjas, vilket kan underlättas då det inte är ovanligt att unga kriminella rekryteras till gängkriminalitet i dessa urban 15-områden (Ekström m.fl. 2012, s. 163). Därav kan detta vara en anledning till att gärningspersonerna av det dödliga skjutvapenvåldet har blivit yngre (Noa 2015, s. 31). Härmed tydliggörs att både gängkriminaliteten och det dödliga skjutvapenvåldet utgör ett problem då kriminaliteten sjunker i åldrarna. Genom låga kapital, utanförskap och boende i segregerade områden innebär detta att även framtiden påverkas negativt. När den unga förstår

att denna inte har samma möjligheter att nå framgång i samhället kan gängen vara ett sätt för ackumulerande av både kapital (särskilt symboliska i form av bl.a. respekt och status) och habitus.

6.3 Betydelsen av diskriminering och segregering

Utrikesföddas involvering i gängkriminaliteten, och härmed även gärningspersonernas förövande av dödligt skjutvapenvåld, kan förklaras genom Bourdieus och Mertons teorier då det nya hemlandets samhällsstruktur inte alltid är fördelaktig (Mehmood, Ahmad och Khan 2016, ss. 386, 390). Bl.a. menar Merton (1968, ss. 195, 199-201; Sarnecki 2014, s. 181) att kan faktorer såsom bristande språkkunskaper och diskriminering kan innebära att utrikesfödda inte kan uppnå de mål som ställts i det svenska samhället, varvid innovativa tillvägagångssätt aktualiseras såsom gängmedlemskap. När utrikesfödda därefter hindras på arbetsmarknaden p.g.a. sin etniska bakgrund sker en bekräftelse från samhället där de rådande distinktionerna klargörs. Även Mehmood, Ahmad och Khan (2016, ss. 386, 390) menar att bl.a. socioekonomisk segregering är en betydelsefull faktor för individers val att ägna sig åt kriminalitet. Härigenom kan frustrationen öka, varvid Kyrkoutsrottets (2014, ss. 1, 4) konstaterande att t.ex. segregering i det svenska samhället medför ökat dödligt skjutvapenvåld kan anses vara korrekt.

Genom den diskriminering och marginaliseringen som sker mot de lägre klasserna, riskerar människornas lägre kapitalvolym att bekräftas. T.ex. kan förhindrade möjligheter på arbetsmarknaden och expanderingen av de ekonomiska klyftorna medföra att samhällets stratifierade distinktion förstärks varvid en känsla av frustration riskerar att uppstå. (Goldman, Giles & Hogg 2014, ss. 819, 824; Granath 2011, s. 25; Noa 2015, s. 29). När individen inte bekräftas på ett tillfredsställande sätt i samhället innehar gängen en betydande funktion för skapandet av en identitet och habitus. Genom diskriminering och segregering ges individen inte möjligheten att ackumulera symboliskt kapital i form av heder, status och respekt varvid gängmedlemskapet blir attraktivt (Alleyne & Wood 2010, s. 425; Berthelot m.fl. 2016, s. 106; Ekström m.fl. 2012, ss. 72, Likadant menar Ekström m.fl. (2012, ss. 62, 124) och Öberg (2015b, s. 14) att områden som präglas av segregation, diskriminering och utanförskap innebär att människor riskerar att ägna sig åt kriminalitet, vilket däremot gäller både inrikes- och utrikesfödda.

Vidare menar Berthelot m.fl. (2016, s. 120) att ojämlikheten och segregeringen kommer medföra en flykt från den våldsamt som förövas av gärningspersonerna, varvid

kriminaliteten och sociala omständigheter i form av fattigdom och segregation kommer koncentreras geografiskt vilket kommer resultera i social problematik. Denna utveckling kan dock urskiljas redan nu beträffande det dödliga skjutvapenvåldet, då brottet främst är centrerat till urban 15-områdena i storstäderna (som är präglade av bl.a. gängkriminalitet, socioekonomisk segregation och utanförskap) men även p.g.a. Noa:s (2015, s. 15) konstaterande där det framkommer att den geografiskt avgränsade brottsligheten bl.a. har utvecklats.

6.4 Gärningspersonernas involvering i gängkriminaliteten

När gärningspersonerna lever i socioekonomiskt utanförskap p.g.a. de låga kapitaltillgångarna och urban 15-områdenas begränsningar (se diskussionen som fördes under 6.2 *Betydelsen av kapital och urban 15-områdena*), blir gängkriminaliteten en attraktiv lösning då dessa grupperingar försöker tilldela sig ekonomisk vinning genom ett användande av illegitima medel såsom utpressning, otillåten påverkan, narkotikahandel och dödligt skjutvapenvåld (Ekström m.fl. 2012, ss. 149, 181; Granath 2015, s. 54; Noa 2015, ss. 15, 35). Härmed aktualiseras Mertons (1968, ss. 195, 199-201) anpassningsstrategi innovation, där gängens ekonomiska eftersträvan kan anses vara en acceptans på samhällets uppställda mål vilka försöks uppnås genom användandet av alternativa och illegitima medel. Denna strävan efter ekonomisk välfärd uppvisas även i gärningspersonernas bakomliggande motiv där de instrumentella motiven har blivit vanligare (Granath 2011, ss. 21, 31; Granath 2015, s. 34; Westfelt 2012, s. 50; Öberg 2015a, s. 8). Detta ökade ekonomiska intresse kan dock tyda på en samhällsförändring där den befarade expanderings av ekonomiklyftan har skett i Sverige (Europol 2015, s. 27), men däremot kan det även röra sig om andra gängrelaterade faktorer såsom känslan av tillhörighet och uppnående av status.

Gängkriminaliteten, och härigenom gärningspersonerna för det dödliga skjutvapenvåldet, utgör ett resultat av den stratifiering som existerar i samhället där stigmatiseringen, segregeringen och utanförskapet medför att egna grupperingar formeras. Då gärningspersonerna för det dödliga skjutvapenvåldet kännetecknas av bl.a. en avsaknad av eller låg utbildning, arbetslöshet och därför även bristande ekonomisk välfärd, medför detta att de inte innehar en god kapitalvolym och härmed inte tillhör en högre klass i det svenska samhället. Genom att därefter även bo i segregerade områden och samtidigt stå utanför samhället p.g.a. bl.a. de bristande kapitaltillgångarna, blir gängen viktiga för åstadkommandet av både tillhörighet, trygghet och identifiering (Goldman, Giles & Hogg 2014, ss. 816-817; Noa 2015, s. 15). När gärningspersonerna står utanför p.g.a. bl.a. låga kapitaltillgångar och

tillhörighet i segregerade områden, innehar detta en ev. negativ inverkan på individens habitus. Genom tillhörigheten till ett gäng kan individen därför tilldelas habitus, och härigenom uppnå det sociala kapitalet som ev. inte kan uppnås på ett legitimt sätt genom t.ex. en arbetsplats. Härmed är den lägre kapitalvolymen och stratifieringen i samhället är betydelsefulla faktorer för rekrytering till gängkriminaliteten (Alleyne & Wood 2010, ss. 424-425; Baird 2012, ss. 180-182; Europol 2015, ss. 11, 25; Goldman, Giles & Hogg 2014, ss. 816, 820; Noa 2015, ss. 14-15). Däremot innebär samtidigt de låga kapitaltillgångarna att framgång inte kan uppnås i samhället genom ett användande av legitima medel. Härigenom kan gängtillhörigheten och deras förövande av dödligt skjutvapenvåld enligt Mertons teoretiska ansatser tolkas vara strain där samhällets mål försöks uppnås på ett illegitimt och innovativt sätt. Genom sökandet till gängen kan även anpassningsstrategin tillbakadragande aktualiseras, då gärningspersonerna för dödligt skjutvapenvåld ofta är marginaliserade och utstötta i samhället p.g.a. de mindre kapitaltillgångarna (Merton 1968, ss. 207-209, 225). Däremot försöker gängen ofta uppnå olika former av kapital (t.ex. ekonomisk vinnig) genom alternativa tillvägagångssätt varvid innovation är en mer passande anpassningsstrategi för förövandet av brottet.

Däremot förövas det dödliga skjutvapenvåldet ofta mellan gängen för att lösa de konflikter som uppstår både inom och mellan gängen. P.g.a. utanförskapet, diskrimineringen och segregationen kan dessa konflikter inte lösas på ett etablerat och legitimt sätt, varvid våldet har blivit allvarligare där skjutvapen används i syfte att försvara sig. (Ekström m.fl. 2012, ss. 72-73, 96, 119, 126; Goldman, Giles & Hogg 2014, ss. 816-817; Granath 2015, s. 54; Noa 2015, s. 15; Kyrkoutschottet 2014, ss. 1, 4) Utifrån Merton kan gärningspersonernas förövande av dödligt skjutvapenvåld därför innebära innovation där grovt våld används för att uppnå välfärd i samhället men även en kamp där gänget innehar en strävan efter att ackumulera ett högre ekonomiskt kapital i förhållande till andra gäng. Det dödliga skjutvapenvåld som förövas inom gängen kan samtidigt vara ett tecken på en strid inom maktens fält, där medlemmarnas dominerande roller i fältet (både urban 15-området och gänget) upprätthålls genom våldet (Bourdieu 1999, s. 47). Våldet fungerar härmed både som ett sätt att uppnå tillhörighet och bekräftelse i gänget, men även för att åstadkomma en hierarki inom det egna gänget. Härmed kan det ifrågasättas om råder en stratifiering även i gängkulturen där olika mål har uppställts vilka förväntas uppnås genom ett användande av t.ex. kriminella gärningar varvid våldet har blivit allvarligare. Nämnas kan att gängens förövande av dödligt skjutvapenvåld utgör en försvårande omständighet för mord enligt BrB 29:2 p. 6. Samma

lagrum anger även att ytterligare en försvårande omständighet är när brottet planeras, vilket inte är ovanligt vid förövande av dödligt skjutvapenvåld i Malmö, Göteborg och Stockholm (Ekström m.fl. 2012, s. 131; Granath 2015, s. 34).

6.5 Avsaknaden av ingripanden

Myndigheternas svårigheter att ingripa kan bl.a. bero på att det dödliga skjutvapenvåldet professionaliserats vilket har medfört att brottet vanligen förövas på offentlig plats. Samtidigt kan gärningspersonernas planering vid förövande av dödligt skjutvapenvåld samt användande av illegala skjutvapen ha medfört svårigheter för rättsväsendet att ingripa (Ekström m.fl. 2012, s. 131; Granath 2015, s. 34; Justitieutskottet 2015, ss. 8-10). Härmed försvåras polismyndigheternas arbete varvid mörkertalet blir högre samtidigt som antalet uppklarade fall har reducerats under 2000-talet. (Ekström m.fl. 2012, s. 182; Granath 2011, ss. 30, 51; Rikspolisstyrelsen & Tullverket 2014, s. 15) Ytterligare en anledning till det låga uppklaringsantalet och bristande myndighetsingripandet kan bero på avsaknaden av en enhetlig lagparagraf. Om otydlighet råder kring den rättsliga regleringen kan osäkerhet skapas ang. vad dödligt skjutvapenvåld innebär i en juridisk mening (innebörd och straffvärde) samt hur brottet ska bedömas, vilket även bidrar till svårigheter att uppnå legalitetsprincipen (BrB 1:1 och RF 2:10 st. 1 och 8:3). (Asp & Ulväng 2014, s. 23; Jareborg 2001, s. 57; Wennberg 2014, ss. 19-20) Däremot finns flera lagrum som reglerar dödligt skjutvapenvåld varvid detta bör innebära att oklarheter kring brottets innebörd och bestämmande av straff inte existerar. Därför bör det vara obefogat att formulera ett nytt lagrum för dödligt skjutvapenvåld då det brottet inkluderas i andra brottskategorier (BrB 3:1-2 och 3:5-7). Dock hade det varit fördelaktigt att ha bestämmelser beträffande dödligt skjutvapenvåld samlade i ett särskilt lagrum i t.ex. BrB, då detta hade skapat tydlighet både för samhället (varigenom allmän- och individualpreventionen uppfylls) och den dömande makten. Då det dödliga skjutvapenvåldet vanligen förövas med illegala skjutvapen (Granath 2011, ss. 8, 30; Öberg 2015a, s. 8) aktualiseras även vapenlagen (bl.a. 9:1 och 9:1a st. 1 p. 1-2 och 4) och vapenförordningen (t.ex. 2:5-5a) där kriminaliseringarna för bl.a. vapenbrott framkommer.

I den nuvarande klasstrukturen avgörs människors högre ställning utifrån en hög ekonomisk och kulturell kapitalvolym varigenom individen tilldelas respekt på ett legitimt sätt (Bourdieu 1999, ss. 15-16, 23; Broady 2002, ss. 50-52). Däremot innehar inte alla människor de kapital som krävs för att uppnå de normativa samhällsmålen, bland vilka gärningspersonerna för dödligt skjutvapenvåld kan hittas. Förutom att det dödliga skjutvapenvåldet, utifrån Mertons teori, kan förklaras vara ett innovativt tillvägagångssätt för att uppnå t.ex. ekonomisk vinning

(vilket tar sig uttryck i bl.a. gärningspersonernas otillåtna påverkan och instrumentella motivation) kan brottet även tyda på rebelliskhet. Om människor känner att samhället är orättvist eller vill förändra den normativa ordningen, t.ex. då utrikesfödda diskrimineras på arbetsmarknaden eller p.g.a. den geografiska distinktion som finns i samhället genom bl.a. urban 15-områdena, kan gängkriminaliteten tänkas vara ett sätt att försöka förändra den normativa och orättvisa ordningen. T.ex. kan det vara därför som gärningspersonerna och gängmedlemmarna har blivit yngre, då ungdomarna vill uppnå rättvisa och skapa habitus på ett legitimt sätt. Att gängen är rebelliska kan urskiljas i gängens användning av otillåten påverkan och upprorsliknande beteende vilket har lett till att rättsväsendet inte ingriper i tillräckligt hög grad (Ekström m.fl. 2012, ss. 59-60, 73, 78; Noa, 2015, ss. 14-15, 34). Bristen på ingripanden bör därför resultera i att gängens röst kommer bli högre och starkare, varvid sannolikheten finns att människor kommer börja lyssna på gängmedlemmarna. Kanske är gängens eskalering och det ökade förövandet av dödligt skjutvapenvåld ett sätt att skapa ett uppvaknande, ett sätt att visa att den rättvisa och jämställdhet som det svenska samhället eftersträvar inte uppnås. Att graden av våldsamhet har förvärrats utgör kanske en indikation på att vi inte har lyssnat, utan istället har lagt insatserna på att försöka åtgärda istället för att förstå den bakomliggande anledningen till gängkriminaliteten.

Däremot kan den ökade gängtillhörigheten vara ett tecken på att människor har lyssnat och därför väljer ett medlemskap i gängen med syftet att t.ex. åstadkomma en samhällsförändring. Problemet är dock att gängtillhörigheten samtidigt medför ett kriminellt beteende, i form av bl.a. dödligt skjutvapenvåld, vilket innebär att de ökade gängen samtidigt innebär ökad kriminalitet. Härmed kan en återkoppling göras till Ekströms m.fl. (2012, s. 131) konstaterande att attityden till brottet blir mer accepterande om människor imiterar beteendet. Viljan att bli medlemskap i ett gäng kan dock även vara en följd av när myndigheterna inte ingriper. När ingripanden saknas riskeras att samhället tilldelas en skeptisk syn på både lagen och rättsväsendet, vilket kan främja idén ”kan de så kan vi”. Härmed innebär avsaknaden av ingripanden att allmän- och individualpreventionen reduceras, varvid inte heller den normativa och legitima ordningen kan upprätthållas. Det är denna koppling mellan rätten och samhället som är viktig i rättssociologin.

Avsaknaden av åtgärder och ingripanden från rättsväsendets sida kan innebära att gängens (som utövar dödligt skjutvapenvåld) önskan om status och prestige bekräftas, vilket enligt Bourdieu (1999, ss. 154, 156) medför att denna kollektiva upplevelse tilldelar gängen ett symboliskt kapital på ett icke-legitimt sätt då kapitalet inte uppnås genom utbildning. När

människor därefter inte deltar i rättssamhället och samtidigt innehar känslan av att de kriminella är styrande, innebär detta ett avståndstagande till den normativa ordning som formerats utifrån bl.a. kriminaliseringarna varvid gängens maktposition, sociala och symboliska kapital förstärks. Om individer tvingas anpassas till de kriminella nätverken, medför detta risken att klassificeringen i samhället förändras där människor kommer lyda gängen trots den skillnad som finns mellan gruppernas kapitaltillgångar. Härmed kommer den rådande samhällsstruktureringen, som ordnats utifrån individernas grad av kapital, att förlora sitt normativa värde varvid distinktionen mellan "vi" och "dem" blir motsatt. Även det faktum att det dödliga skjutvapenvåldet vanligen förövas i urban 15-områdena kan innebära att områdena fungerar som sociala rum där olika positioner råder. Genom gängtillhörigheten försöker människor därför att tilldela sig en dominerande och härskande roll både i samhället och i urban 15-området. (1999, s. 25; Müller 2002, s. 92) Gängens "härskarroll" riskerar att medföra konsekvensen att yngre kommer eftersträva en gängtillhörighet, vilket vidare leder till frågan om denna samhällsförändring redan har påbörjats då de gärningspersoner som förövar dödligt skjutvapenvåld har blivit yngre (Noa 2015, s. 31). Härmed kan gängens agerande interpretas som rebelliskhet då dessa försöker åstadkomma en reformerad social ordning med nya normer (Merton 1968, ss. 207-209, 225). Vidare kan det dock ifrågasättas om klassificeringen och struktureringen i samhället enbart kommer att bli omvänd eller om förändringen även kommer medföra ett anomiskt tillstånd.

Då rätten innehar en betydelsefull roll genom skapandet av den normativa struktur som råder i samhället, medför avsaknaden av ingripanden risken att normerna förändras. Härmed finns en tydlig korrelation mellan rätten och samhället, vilket är en utgångspunkt i det rättssociologiska perspektivet. Om gängen blir de som kontrollerar området, p.g.a. polisens brist på ingripande och låga uppklaringsantal, medför detta risken att rättssäkerheten kommer minska då människor börjar misstro det svenska samhället om gängen ges möjligheten till fritt spelrum för kriminellt beteende (Ekström m.fl. 2012, ss. 59-60, 73, 78; Granath 2011, s. 51; Noa, 2015, ss. 14-15, 34). När ingripanden inte görs och brott inte uppklasas äventyras rättssystemets legitimitet där rättssäkerheten och rättstryggheten i Sverige riskerar att reduceras. När myndigheterna inte ingriper, utan "skräms iväg" av gängen, riskerar myndigheternas agerande att betraktas som en form av bekräftelse på gängens makt och att det kriminella beteendet är acceptabelt. Detta menar Ekström m.fl. (2012, s. 131) kan främja ytterligare kriminalitet där gängens beteende och brottsliga agerande (såsom förövande av dödligt skjutvapenvåld) imiteras av andra varvid en förändrad normativ ordning kan formeras

som inte korresponderar med kriminaliseringarna och som härmed hindrar allmänpreventionen.

6.6 Tillgången till skjutvapen

När det gäller tillgångarna har det konstaterats att gärningspersonerna saknar t.ex. utbildning och arbete, men däremot har de i många fall andra tillgångar. Det dödliga skjutvapenvåldet innebär att gärningspersonen använder ett (ofta illegala) skjutvapen vid förövande av brottet, vilket kan tolkas vara en form av tillgång. I bl.a. Malmö, Göteborg och Stockholm har kriminella från Balkanområdena etablerats i form av gäng vilket samtidigt har lett till grövre våldsamhet där transporter och smuggling av illegala vapen främjas (Brå 2002, ss. 9, 25; Ekström m.fl. 2012, s. 82). Härigenom tydliggörs utrikesföddas involvering i gängen, varvid det kan vara tänkbart att en del av dessa är involverade i förövandet av dödligt skjutvapenvåld. Däremot innehar de många in- och utflyttningar som sker i områdena betydelse då otrygghet skapas. En anledning är att de immigranter som bosätts i områdena i vissa fall är kopplade till kriminella nätverk i hemlandet varvid smuggling underlättas av t.ex. illegala skjutvapen. Smugglingen av illegala skjutvapen underlättas även genom Öresundsbron, flygplatserna och sjötransporterna i storstäderna där varorna införs både genom ”myrtrafik” och organiserad smuggling. (Brå 2002, ss. 9, 25; Ekström m.fl. 2012, ss. 62, 72-73, 96, 116, 132; Granath 2015, s. 52)

Vidare kan smugglingen även förklaras bero på att det råder en efterfrågan på skjutvapen vilket inte är korrelerande med lagstiftningen där det t.ex. i vapenlagen 9:1 anges att licens krävs för skjutvapen vilket ska prövas och utfärdas av polismyndigheten enligt vapenlagen 2:1-2 och vapenförordningen 2:1 st. 2 samt att vapnet inte får missbrukas (vapenlagen 9:2, st. 1, p. a). Då lagstiftningen har komplicerat människors tillgång till användande av vapen, men även införseln av vapen genom t.ex. vapenlagen 2:1 p. d, kan detta ha inneburit att människor väljer den ”lätta” istället för den juridiskt rätta vägen. T.ex. har antalet beslag av deaktiverade vapen ökat under 2010-talet i Sverige, vilket kan förstås vara ett sätt för gärningspersonerna att smuggla in vapen som inte fungerar för att sedan sätta ihop dem. Härmed kan det vara betydelsefullt om EU-kommissionens direktiv antas då det i detta dokument finns angivet att även deaktiverade vapen ska registreras. Däremot finns det redan angivet i UN Firearms Protocol avd. 2 art. 9 ska deaktiverade vapen omöjligt kunna återaktiveras. Vidare innebär även efterfrågan att smuggling av skjutvapen främjas. Då det dödliga skjutvapenvåldet har eskalerat där illegala skjutvapen används innebär detta därför att det bör finnas en efterfråga.

Däremot kan det ifrågasättas om efterfrågan har ökat, och i sådana fall varför en sådan ökning har skett.

När det gäller gängens användning av våld kan detta vara ett illegitimt och innovativt tillvägagångssätt för åstadkommandet av symboliskt kapital där syftet bl.a. är att uppnå makt över människor genom upprätthållandet av skrämself- och våldskapital (Ekström m.fl. 2012, s. 91; Granath 2015, s. 54; Noa 2015, s. 29). Detta skrämselfkapital kan även fungera som ett symboliskt kapital, då syftet är att åstadkomma makt, status och respekt. En tänkbar anledning till gärningspersonernas användning av skjutvapen kan vara p.g.a. att ett sådant symboliskt kapital kan ackumuleras på ett bättre sätt då vapnet är skadligt och härmed skrämmande. Vidare kan våldet utgöra en norm i gängen där dödligt skjutvapenvåld utövas för att ett maskulint kapital ska kunna erhållas (Baird 2012, ss. 184-185). Skjutvapenanvändningen vid dödligt våld kan därför sägas vara en följd av professionaliseringen där vapnet används i syfte att åstadkomma kontroll och en känsla av trygghet. Samtidigt innebär gängen en konfliktfylld miljö där stridigheterna löses utanför den svenska lagstiftningen (Ekström m.fl. 2012, ss. 72-73, 96; Noa 2015, s. 29). Gängets konstruerade habitus kan dock vara problematiskt för samhället, då användningen av skjutvapen har ökat vilket leder till en högre risk att människor dör. Samtidigt medför gängens förövande av dödligt skjutvapenvåld, för att lösa konflikter, risken att oskyldiga dödas. Denna risk existerar särskilt då brottet vanligen förövas utomhus på en offentlig plats (Ekström m.fl. 2012, ss. 72-73, 96, 182; Granath 2011, ss. 30, 51; Rikspolisstyrelsen & Tullverket 2014, s. 15), vilket enligt vapenlagen 9:1a st. 1 p. 1 innebär ett grovt vapenbrott.

6.7 Ett växande problem

Att det dödliga skjutvapenvåldet är ett växande problem i det svenska samhället tydliggörs genom främst det faktum att brottet har ökat under den senaste femårsperioden 2011-2015 trots att brottet är reglerat i BrB (Forselius 2016, s. 7; Noa 2015, s. 30; Öberg 2015b, s. 7). T.ex. har de ökade våldsbrotten (som ofta förövas av gängen) medfört en straffskärpning gällande både misshandel och vållande till annans död (Justitiedepartementet 2010, s. 10 ff.). Brottet är dock problematiskt på flera sätt. En del av problematiken kan hittas i att brottet är förbjudet enligt både den nationella och internationella rätten, men att det dödliga skjutvapenvåldet trots lagstiftningen fortsätter att förövas och t.o.m. eskalerar. En anledning till detta kan hittas i avsaknaden av myndighetsingripanden (se diskussionen under 6.4 *Avsaknaden av ingripanden*) vilket kan ha resulterat i att gängen härigenom har tilldelats högre symboliskt kapital i form av makt varvid fler människor väljer att följa gängen eller att

människors attityd till brottet har blivit mer positiv som följd av att lagen inte efterföljs. Det dödliga skjutvapenvåldet innebär härmed samhällsmedlemmar (i detta fall i form av gäng) vilka påverkar rätten vilket i sin tur har stark inverkan på samhället, varvid brottet är rättssociologiskt relevant. Ytterligare problematik är att brottet är grovt då det innefattar dödande av människor, gängkriminalitet samt smuggling av vapen. Att användningen och smugglingen av skjutvapen är problematisk framkommer av t.ex. Justitiekommittén (2015, ss. 8-10) som har angett behovet att registrering ska ske för alla vapen vilket bl.a. beror på det faktum att illegala skjutvapen försvårar polisens möjligheter att hitta gärningspersonen. När myndigheterna härigenom inte kan ingripa ges gängen möjlighet att fortsätta förövandet av brottet vilket leder till att individerna tappar förtroendet för rätten. För att reducera osäkerhet kring det dödliga skjutvapenvåldet hade utformandet av en särskild lagbestämmelse kunnat upprättas.

Då både gängkriminaliteten och det dödliga skjutvapenvåldet har eskalerat, kan detta tyda på att samhället har förändrats samtidigt som detta påvisar att våldsamheten har blivit allvarigare (Europol 2015, ss. 11, 25; Goldman, Giles & Hogg 2014, s. 816; Sarnecki 2014, ss. 87, 93). Här påvisas att gängkriminalitet och dödligt skjutvapenvåld är tydligt associerade. En förklaring till det dödliga skjutvapenvåldet kan hittas genom appliceringen av Bourdieus och Mertons teorier, varvid samhällsförändringen kan röra sig om att stratifieringen i samhället har ökat där en större distinktion råder mellan klasserna. Denna ökade distinktion kan ha medfört en ökad exkludering av människor med lägre kapitalvolym, vilket resulterar i att fler väljer en gängtillhörighet för att uppnå kapitalen, varav det dödliga skjutvapenvåldet ökar då brottet främst förövas i den kriminella miljön (Ekström m.fl. 2012, s. 182; Granath 2011, ss. 30, 51; Rikspolisstyrelsen & Tullverket 2014, s. 15). Däremot kan gärningspersonernas agerande även utgöra en form av hämnd mot samhällets rådande normer eller enbart hämnd mellan gängen p.g.a. t.ex. gängens olika kapitaltillgångar. Viktigt att nämna är att förövandet av dödligt skjutvapenvåld även kan vara ett sätt att åstadkomma symboliskt kapital i form av respekt och en hierarkisk ordning mellan gängen. Då det dödliga skjutvapenvåldet vanligen förövas i urban 15-områden, kan det därför ifrågasättas om den sociala exkluderingen i storstäderna har försämrats vilket har resulterat i sämre kapitalvolym där gängtillhörigheten blir ett innovativt sätt att uppnå t.ex. ett ekonomiskt kapital. Härmed bör åtgärder även läggas på urban 15-områdena. Dessa områden är dock redan inkluderade i regeringens arbete genom vilket det socioekonomiska utanförskapet försöks motverkas, men däremot förekommer fortfarande kriminalitet i områdena varvid det kan ifrågasättas varför.

I det svenska samhället har eftersträvan för både ekonomisk välfärd och framgång ökat där det ekonomiska och kulturella kapitalet är avgörande för fastställandet av individens klasstillhörighet och ställning (Broady 2002, s. 53; Brå 2002, ss. 24-25; Ekström 2012, s. 76). Samtidigt har förövandet av det dödliga skjutvapenvåldet ökat, där gärningspersonerna enligt Bourdieus mening har låga kapitaltillgångar. Detta leder därför till frågan om det kan finnas ett samband mellan den ökade eftersträvan av välfärd och brottets eskalering. Om de mål som finns i samhället har blivit högre medför detta svårigheter för människor att uppnå det som förväntas. Härmed kan detta enligt Mertons definition ge frustration i samhället vilket kan leda till ökad kriminalitet. Om samhällets förväntningar på den enskilda individen har höjts, kan detta därför ha medfört att människors kapitaltillgångar inte överensstämmer med målen varvid individen istället väljer en kriminell och innovativ livsstil. Om det finns en sådan korrelation där samhällets uppställda mål är för höga (eller t.o.m. ouppnåeliga) och därför har lett till en ökad gängkriminalitet samt en eskalering av det dödliga skjutvapenvåldet, innebär detta att de åtgärder som krävs för att reducera förövandet av brottet måste läggas på en samhällsnivå vilket även tydliggörs genom konstaterandet att gängens strävan efter status (vilket är ett symboliskt kapital som uppnås genom användandet av våld) är en följd av en negativ samhällsutveckling (Ekström m.fl. 2012, s. 93; Noa 2015, s. 28). Liknande påpekas av Kwok-Bun och Plüss (2013, s. 50) vilka anger att en viss del av anpassning måste ske från samhällets sida, då enbart enskildas adaptation är problematisk för de som inte innehar tillräckliga kapital. Åtgärder på en samhällsnivå hade kunna ta uttryck i att människor tilldelas högre utbildnings- och arbetsmöjligheter, där t.ex. utrikesfödda inte hindras genom diskriminerande och rasistisk behandling. Samtidigt måste samhället även motivera den enskilda individen. Individen måste tilldelas förståelse om att utbildning och arbete är betydelsefulla för ett ackumulerande av ökade kapitaltillgångar vilket kommer leda till framgång då samhällets mål härigenom kan uppnås. Det är dock viktigt att problemet åtgärdas snarast då gärningspersonerna för dödligt skjutvapenvåld har blivit yngre p.g.a. bl.a. de låga kapitaltillgångarna och segregeringen.

Ytterligare en potentiell samhällsförändring som kan främja gängtillhörigheten och användandet av dödligt skjutvapenvåld kan vara att de uppställda målen har höjts, vilket kan bero på att färre människor har tillräckliga kapital för uppnåendet av den normativa framgången. Vidare kan detta tänkas vara en anledning till att gärningspersonernas ålder blir lägre (Noa 2015, s. 31), där pressen för unga att uppnå samhällsmålen blir för hög varvid eftersträvandet att nå målen genom legitima medel reduceras. En negativ samhällsutveckling

innebär att strävan efter status blir en viktig motivation för människor (Ekström m.fl. 2012, s. 93; Noa 2015, s. 28), vilket bl.a. uppvisas genom den eskalerande gängkriminaliteten där symboliskt kapital i form av bl.a. status försöks uppnås genom tillhörigheten till gängen. Vidare menar Granath (2015, s. 51) att den ökade användningen av illegala vapen för förövandet av brottet kan bero på de skärpningar som gjorts i den svenska lagstiftningen. De illegala vapnen underlättar dessutom förövandet av det dödliga skjutvapenvåldet, vilket kan vara en förklaring till varför brottet har ökat (i synnerhet i urban 15-områdena i bl.a. Malmö, Stockholm och Göteborg där smuglingen främjas genom bl.a. sjötransporter och flygplatser).

7. Slutsats

I Sverige har det dödliga skjutvapenvåldet eskalerat under 2010-talet, vilket är ett problem för både rättsväsendet och samhället. Gängens våldsamma och upproriska agerande har medfört att rättsväsendet inte kan ingripa i enlighet med de flera lagrum som definierar dödligt skjutvapenvåld. Detta medför risken att människors tilltro till rättssamhället reduceras, varvid rättens allmän- och individualprevention inte uppfylls samtidigt som det kriminella beteendet främjas. Genom denna påverkan har brottet en stark anknytning till det rättssociologiska perspektivet. Vid förståelsen av brottet är det dock betydelsefullt att beakta den sociala kontext som gärningspersonerna lever i. Då gärningspersonerna ofta har låg utbildning och är arbetslösa medför detta (enligt Bourdieus teori) bl.a. bristande ekonomiskt och symboliskt kapital, varigenom en klassificering sker i samhället där gärningspersonernas bristande kapital innebär en lägre klasstillhörighet. Denna stratifiering tydliggörs genom diskrimineringen och segregeringen mot människor som inte har tillräckligt kapital. Genom avsaknaden av kapital formeras svårigheter för uppnående av de mål i form av bl.a. framgång och välfärd som är uppställda i det svenska samhället, varvid dödligt skjutvapenvåld enligt Mertons teori är att anse som strain. Gängtillhörigheten blir därför attraktiv där t.ex. symboliskt och ekonomiskt kapital kan ackumuleras, vilket är överensstämmande med Mertons anpassningsstrategi innovation. Ökningen av brottet kan därför vara ett resultat av en samhällsförändring där t.ex. klyftorna i samhället har blivit större eller att samhällsmålen har förhöjts varvid de inte kan uppnås på ett tillfredställande sätt. Däremot är urban 15-områdena betydelsefulla då dessa kan fungera som sociala rum och sociala fält där människors möjlighet till förbättrad kapitaltillgång begränsas. Härigenom tydliggörs att gärningspersonerna ofta lever i en social kontext som sällan är fördelaktig, där t.ex. individens kapitaltillgångar är låga, inte ges möjligheter i samhället och lever i segregation där gängtillhörigheten blir lockande. Däremot

kan brottet även vara ett tecken på rebelliskhet. För att åtgärda det dödliga skjutvapenvåldet måste blicken riktas till gängen och gärningspersonernas sociala kontext. En särskild lagbestämmelse berörande dödligt skjutvapenvåld hade kunnat införas för att förtydliggöra lagstiftningen. Vidare hade det varit relevant att lägga åtgärder på en samhällsnivå genom att t.ex. öka människors möjligheter och motivation till utbildning och arbete. Det är dock viktigt att agera snarast då den sociala kontexten i form av bl.a. (barn)fattigdom har medfört att gärningspersonerna har blivit yngre. Vidare innehar avsaknaden av ingripanden från myndigheter och tillgången till illegala skjutvapen betydelse för förövandet av dödligt skjutvapenvåld.

8. Referenslista

8.1 Elektroniska referenser

Brottsförebyggande rådet (Brå) (2016). *Organiserad brottslighet*.

<http://www.bra.se/bra/brott-och-statistik/organiserad-brottslighet.html> [2016-08-17, kl. 11:12]

European Police Office (Europol) (2015). *Exploring tomorrow's organised crime*.

<https://www.europol.europa.eu/content/exploring-tomorrow%E2%80%99s-organised-crime>
[2016-07-28, kl. 11:58]

Gatugängen är inget framtidsscenario, utan en realitet (2011). *Svenska Dagbladet*, 25 september.

<http://www.svd.se/gatugang-ar-inget-framtidsscenario-utan-en-realtet> [2016-05-06, kl. 17:48]

Håkansson, Axel (2015). Ett delat samhälle roten till gängkonflikterna. *SVT Nyheter*, 2 november.

<http://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/ett-delat-samhalle-roten-till-gangkonflikterna> [2016-06-21, kl. 14:57]

Håkansson, Axel, Larsson, Jens & Sundin, Kenneth (2015). Extrem situation jämfört med grannländerna. *SVT Nyheter*, 2 november.

<http://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/extrem-situation-jamfort-med-grannlanderna> [2016-06-21, kl. 14:52]

Hök, Lena & Sanandaji, Nima (2016). "Utanförskapet ökar i storstäderna". *Svenska Dagbladet*, 26 juli.

<http://www.svd.se/utanforskapet-okar-i-storstaderna> [2016-06-21, kl. 17:22]

Jareborg, Nils (2004). Rättsdogmatik som vetenskap. *Svensk Juristtidning (SVJT)* 2004 ss. 1-10.

<http://svjt.se/svjt/2004/1> [2016-09-10, kl. 16:01]

Karnov (u.å.). *Brottsbalken (1962:700)* 3 kap. 1§, not 75.

https://pro-karnovgroup-se.ludwig.lub.lu.se/document/527533/1#SFS1962-0700_K3_P1-annotations-KAR [2016-06-15, kl. 14:51]

Polisen (2015). *Dödligt våld – lagar och fakta*.

<https://polisen.se/Lagar-och-regler/Om-olika-brott/Valdsbrott/Dodligt-vald/> [2016-05-04, kl. 17:55]

Statistiska Centralbyrån (SCB) (2013). *Drygt 1,2 miljoner högutbildade i yrkesverksam ålder*.

http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Utbildning-och-forskning/Befolkningens-utbildning/Utbildningsstatistik-arsbok/64475/64482/Behallare-for-Press/367834/ [2016-08-06, kl. 17:30]

Statistiska Centralbyrån (SCB) (2014). *Utbildningsbakgrund bland utrikes födda* (temarapport 2014:6).

http://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/UF0506_2013A01_BR_A40BR1406.pdf [2016-08-04, kl. 17:35]

Statistiska Centralbyrån (SCB) (2016a). *Statistik med inriktning mot demografi efter region, variabel, tabellinnehåll och år*.

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__AA__AA0003__AA0003E/IntGr3URB/table/tableViewLayout2/?rxid=4b914f51-da58-4112-af51-1c00f19d0fb5 [2016-08-05, kl. 14:29]

Statistiska Centralbyrån (SCB) (2016b). *Varannan svensk född utanför Europa saknar marginal för oförutsedda utgifter*.

http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Levnadsforhallanden/Levnadsforhallanden/Undersokningarna-av-levnadsforhallanden-ULFSILC/12202/12209/Behallare-for-Press/403889/ [2016-08-04, kl. 18:13]

8.2 Tryckta referenser

Alleyne, Emma & Wood, Jane L. (2010). Gang Involvement: Psychological and Behavioral Characteristics of Gang Members, Peripheral Youth, and Nongang Youth. *Aggressive behavior*, 36(6), ss. 423-436.

Arbetsmarknadsdepartementet (2012). *Urbana utvecklingsområden. Statistisk uppföljning utifrån sju indikatorer* (Dnr A2012/4115/IU). Stockholm: Regeringskansliet.

Asp, Petter & Ulväng, Magnus (2014). *Straffrätt – En kortfattad översikt*. 1:2 uppl., Uppsala: Iustus Förlag AB.

Baird, Adam (2012). The violent gang and the construction of masculinity amongst socially excluded young men. *Safer Communities*, 11(4), ss. 179-190.

Bejron, Peter, Enlund, Mattias & Zhu, Miaiomiao (2016). *Arbetsmarknadssituationen för migranter och deras barn 2014*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.

Berthelot, Emily R., Brown, Timothy C., Thomas, Shaun A. & Burgason, Kyle A. (2016). Racial (In)variance, Disadvantage, and Lethal Violence: A Survival Analysis of Black Homicide Victimization Risk in the United States. *Homicide Studies*, 20(2), ss. 103-128.

Bourdieu, Pierre (1999). *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Broady, Donald (2002). Nätverk och fält. I Gunneriusson, Håkan (red.) *Sociala nätverk och fält*. Uppsala: Tryck & Medier, ss. 49-72.

Brottsförebyggande rådet (Brå) (2002). *Organiserad brottslighet – lösa maskor eller fasta nätverk* (rapport 2002:7). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2:1 uppl., Malmö: Liber AB.

Denscombe, Martyn (2016). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3:1 uppl., Lund: Studentlitteratur AB.

Ekström, Emma, Eriksson, Anna, Korsell, Lars & Vesterhav, Daniel (2012). *Brottslighet och trygghet i Malmö, Stockholm och Göteborg - En kartläggning*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Forselius, Nina (2015). *Konstaterade fall av dödligt våld – en genomgång av anmält dödligt våld 2014*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Forselius, Nina (2016). *Konstaterade fall av dödligt våld – en genomgång av anmält dödligt våld 2015*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Goldman, Liran, Giles, Howard & Hogg, Michael A. (2014). Going to extremes: Social identity and communication processes associated with gang membership. *Group Processes & Intergroup Relations*, 17(6), ss. 813-832.

Granath, Sven (2011). *Det dödliga våldets utveckling. Fullbordat och försök till dödligt våld i Sverige på 1990- och 00-talet* (Rapport 2011:5). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

- Granath, Sven (2015). *Det dödliga våldet i Sverige 1990-2014. En beskrivning av utvecklingen med särskilt fokus på skjutvapenvåldet* (rapport 2015:24). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Holmqvist, Lena, Leijonhufvud, Madeleine, Träskman, Per Ole & Wennberg Suzanne (2013). *Brottsbalken. En kommentar. Del I (1-12 kap.)*. 7:1 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Jareborg, Nils (2001). *Allmän kriminalrätt*. Uppsala: Iustus Förlag AB.
- Jareborg, Nils & Zila, Josef (2014). *Straffrättens påföljdslära*. 4:1 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Kwok-Bun, Chan & Plüss, Caroline (2013). Modeling migrant adaptation: Coping with social strain, assimilation, and non-integration. *International Sociology*, 28(1), ss. 48-65.
- Mehmood, Shafaqat, Ahmad, Zahid & Khan, Ather Azim (2016). Dynamic relationships between tourist arrivals, immigrants, and crimes in the United States. *Tourism Management*, (54), ss. 383-392.
- Merton, Robert K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. Toronto: Collier-Macmillan Canada, Ltd.
- Müller, Leos (2002). Information och nätverkslogik. Tre fältexempel. I Gunneriusson, Håkan (red.) *Sociala nätverk och fält*. Uppsala: Tryck & Medier, ss. 74-107.
- Nationella operativa avdelningen (Noa) (2015). *Polisens rapport om organiserad brottslighet 2015*. Stockholm: Polismyndigheten.
- Rikspolisstyrelsen & Tullverket (2014). *Minska införseln av illegala skjutvapen. Redovisning av regeringsuppdrag*. Stockholm: Rikspolisstyrelsen och Tullverket.
- Rying, Mikael (2008). Våldsbrott. Dödligt våld. I Ekström, Louise (red.) *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007* (rapport 2008:23). Stockholm: Brottsförebyggande rådet, ss. 57-85.
- Rädda barnen (2015). *Barnfattigdom i Sverige. Årsrapport 2015*. Stockholm: Nilsson & Bergholm Söder AB.
- Sarnecki, Jerzy (2014). *Introduktion till kriminologi I. Brottslighetens omfattning, karaktär och orsaker*. 1:1 uppl., Lund: Studentlitteratur AB.

Sarnecki, Jerzy (2015). *Introduktion till kriminolog II. Straff och prevention*. 1:1 uppl., Lund: Studentlitteratur AB.

Wennberg, Suzanne (2014). *Introduktion till straffrätten*. 10:1 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Westfelt, Lars (2012). Dödligt våld. I Hagestedt, Johanna (red.) *Brottsutvecklingen i Sverige 2008-2011* (rapport 2012:13). Stockholm: Brottsförebyggande rådet, ss. 42-66.

Öberg, Jonas (2015a). Dödligt våld. I Öberg, Jonas *Brottsutvecklingen för vissa brott mot person fram till 2014*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, ss. 7-10.

Öberg, Jonas (2015b). *Skjutningar 2006 och 2014 – omfattning, spridning och skador* (kortanalys 7/2015). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

8.3 Offentliga publikationer

Justitiedepartementet (2010). *Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m.* (Regeringens proposition 2009/10:147). Stockholm: Regeringskansliet.

Justitiedepartementet (2011). *Genomförande av FN:s vapenprotokoll* (Regeringens proposition 2010/11:72). Stockholm: Regeringskansliet.

Justitiedepartementet (2013a). *Skärpningar i vapenlagstiftningen* (Regeringens proposition 2013/14:226). Stockholm: Regeringskansliet.

Justitiedepartementet (2013b). *Skärpt straff för mord* (Regeringens proposition 2013/14:194). Stockholm: Regeringskansliet.

Justitiedepartementet (2015). *Några ändringar i vapenlagen* (Regeringens proposition 2014/15:108). Stockholm: Regeringskansliet.

Justitieutskottet (2011). *Genomförande av FN:s vapenprotokoll* (2010/11:JuU17). Stockholm: Sveriges Riksdag.

Justitieutskottet (2015). *Några ändringar i vapenlagen* (2014/15:JuU26). Stockholm: Sveriges Riksdag.

Kyrkoutsiktet (2014). *Dödsskjutningar i utanförskapsområden* (Kl 2014:9). Göteborg: Svenska kyrkan.

Riksdagsförvaltningen (2015). *Interpellation till statsråd (2015/16:177)*. Stockholm: Sveriges Riksdag.

SFS 1962:700. *Brottsbalk*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 1974:152. *Regeringsformen*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 1987:269. *Lag om kriterier för bestämmande av människans död*. Stockholm: Socialdepartementet.

SFS 1996:67. *Vapenlag*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 1996:70. *Vapenförordning*. Stockholm: Justitiedepartementet.